

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספאא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מרכא תביר ספאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, ב"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סדור שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן בחצו פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 דברים תבוא כו,א

דברים כי תבוא כו,א: והיה כי-תבוא אל-הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה:

והיה כי-תבוא אל-הארץ - פשטא מונח זקא-קטן **אשר ה' אלהיך** - פשטא מונח זקא-קטן וגו' **רש"י** כאן ירושה ונחלה ומכאן נלמד לכל כי תבוא כי תבואו שזה אחרי ירושה ונחלה (פרט ל- **במדבר שלח-לך טו** לענין חלה שנצטוו מיד בבואם), פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים כעין בנין אב לכל התורה כולה

שפת"ח מסביר שרש"י לא פירש זאת בפרשת שופטים בענין מנוי מלך כי (א) כדי שהכיבוש ייוחס לה' ולא לבשר ודם, (ב) מינוי מלך גם כן אחרי ירושה ונחלה ונלמד בגזירה שוה ולכן לא ילמד ממנו לענין אוכל כמו כאן לומדים מאוכל לאוכל, מביכורים לתרו"מ ועוד.

- תבנית הטעמים כאן תומכת בבנין אב. אפשר שגזרה שוה היא רק מדבר אחד לדבר אחר יחיד, בנין אב מכתוב אחד לרבים

דברים כי-תבוא כו,ב: ולקחתם מראשיתו כל-פרי האדמה אשר תביא מארצה אשר ה' אלהיך נתן לך ושמרתם בטנא

והלכתם אל-המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכון שמו שם: (כאן מלת ראשית ומלת אדמה ומלת ארצך)

פסוקים המעורבים בדיון

שמות משפטים כג,יט: ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא-תכשל נדי בתבל אמו: (כאן מלת ראשית ומלת אדמתך)

ויקרא ב,יב קרבן ראשית תקריבו אתם לה' ואל-המזבח לא-יעלו לה' בית ייחוס: (אלו חייטים)

ויקרא אמר כג,י דבר אל-בני ישראל ואמרתם אליהם כי-תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את-קצירתה

והבאתם את-עמר ראשית קצירכם אל-הכהן: (אלו שעורים)

דברים ואתחנן ת,ח ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ-נית שמן ודבש: (כאן מלת ארץ, ושבעה מינים)

ירושלמי ביכורים פ"א ה"ג (וילנה ב,א) מתניתין. אין מביאין ביכורים חוץ משבעת המינים וגו'

(נוסח הגמרא וכך גירסת הגר"א וגירסת הרב חיים קנייבסקי שליט"א)

גמרא. ... ע"פ **לב ירושלים (ד' תבוא כו,ב) ולקחתם מראשיתו** ולא כל ראשית. דריש (מאות השימוש מ"ם) **מיעוט** ... שאין כל הפירות

חייבין בביכורים. אם **מראשיתו** וכו' אלא חייטים ושעורים בלבד. אין לי אלא דכתיב בהו ראשית (אולי נסתפק רק במינים שכתוב בה

המלה ראשית והם:), **חייטים** דכתיב בשתי הלחם (**ויקרא כג,יב) קרבן ראשית תקריבו אתם לה'** וגו', **שעורים** דכתיב במנחת העומר (**ו'**

אמר כג,י) והבאתם את-עמר ראשית קצירכם אל-הכהן וגו'.

(הגמרא פותחת בתהליך הרחבה מוגבלת ממינים שכתוב בה המלה **ראשית** אל מינים אחרים)

נאמר כאן **ארצה**. (בביכורים **ד' תבוא כו,ב) אשר תביא מארצה** וגו')

ונאמר כאן (בשבעת המינים) **ד' ואת' ח,ח) ארץ חטה ושערה**. מה **ארץ** שנאמר להלן בשבעת המינים הכתוב מדבר, אף **ארץ** שנאמר

כאן (טט - בביכורים) בשבעת המינים הכתוב מדבר (ע"פ פ' רש"ס).

הסבר המהלך ע"פ תבניות טעמים. מלת **ראשית** כתובה ב-(**שמ' מש' כו,ב) ראשית בכורי אדמתך**, אז אולי רק פירות שכתוב בה ראשית

(חטיה ושעורה). בא ההמשך **אדמתך** – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין מדה ריבה וריבה את הכל, נאמר באחד וכולל הכל. כדי להוכיח

ש"הכל" מוגבל לשבעה המינים כמו החטיה והשעורה, אפשר כי המהלך הוא כך, ב-(**ד' תבוא כו,ב) נאמר ולקחתם מראשיתו כל-פרי**

האדמה דומה ל- **אדמתך** הנ"ל, ובהמשך ל- **האדמה** ב-(**ד' תבוא כו,ב) נאמר מארצה** מרמז לגזרה שוה להשוות ל-(**ד' ואת' ח,ח)**

ארץ חטה ושערה, מה **ארץ** שנאמר בשבעת המינים הכתוב מדבר, אף **ארץ** = (**ד' תבוא כו,ב) מארצה** שנאמר כאן (טט - בביכורים)

בשבעת המינים הכתוב מדבר. המהלך שהתחיל בגמרא ב-(**שמ' מש' כו,ב) ראשית בכורי אדמתך** הוכח כי מלמד על רבוי מוגבל רק

לשבעת המינים.

הסבר על הלימוד ריבה וריבה את הכל: **ירושלמי פסחים** דורש מפרי שקמחו מחמיץ מפרישים חלה ואופים מזה מהפסוק (**במ' שלח טו,כא)**

מראשית ערסתיכם תתנו לה' תרומה לדרתיכם: ס הבסיס הוא הקרא **מראשית ערסתיכם** והדרשה ריבה ריבה את הכל. וע"י

הקרא ביהושע **"מבעבור הארץ"** קבעו שאלו חייטין ושעורים ומהם ריבו וע"י נסיונות רבנן דקיסרין אל שאר המינים המחמיצים כוסמין,

שיפון, שיבולת שועל וע"פ הפני משה אם ימצא עוד מין מחמיץ אז גם הוא בכלל כך. בכל אופן **ערסתיכם** - פשטא מונח זקא-קטן בתיבה

אחת נתנה רמז שאפשר כי במקומות נוספים גם תהיה דרשה של ריבה וריבה את הכל.

אשר תביא מארצה אשר ה' אלהיך נתן לך – קדמא דרגא תביר קדמא דרגא תביר מרכא ספאא, תבנית נדירה מאד, אפשר כי

התבנית **אשר תביא מארצה** מרמזת לקבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין או ההלכה, אלו שבעת המינים החייבים מדאורייתא

בביכורים. אמנם פשט הפסוק מלמד על על הבאת ביכורים **מארצה**, אבל אפשר כי (**ד' פ'ת כו,ב) מארצה** – תביר, וגם **מ' - מ"ם**

השימוש, וגם **אלהיך** – תביר, מחלקים וממעטים את מלוא **ארצה** מחובת הבאת ביכורים ע"פ מאמרי חז"ל.

מהיכן לא מביאים, נסיבות שלא מביאים.

(א) (**ד' פ'ת כו,ב) מארצה** – תביר, וגם מ"ם השימוש ממעטים בממקום שממנו מביאים בכורים כי **אשר** – קדמא, **ה' אלהיך נתן לך**

– דרגא תביר מרכא ספאא, קבוצת פרטים שחל עליהם אותו ענין או הלכה, ה' א-לקינו הקדים לתת לנו את עבר הירדן המזרחי שרק

לעתיד לבוא אמור להיות חלק מא"י ורק אז יביאו ממנו בכורים, עד אז נוהגים כנאמר ב-**משנה מסכת כלים פ"א מ"ו** עשר קדושות הן

ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאים ממנה העומר והבכורים ושתי הלחם מה שאין מביאים כן מכל

הארצות:

(ב) **משנה ביכורים פ"א מ"א** ... **אלו שאינן מביאין** הנוטע לתוך שלו והבריק לתוך של יחיד או של רבים וכן (ולהפך) וגו'

מ"ב מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר (**שמות כג**) ראשית בכורי אדמתך עד שיהיו כל הגדולין מאדמתך האריסין והחכורות

והסקריקון והגזלן אין מביאין מאותו הטעם משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הפניות השערות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מרכיב, רבוי; דרגא – מדרגה; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאק – שני משמעות, רבוי ממשותף; מרכא טפאק – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאק – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קרא – סדר קריאת; אלא = גיש = גיש"ט – יוצא מהענין; קרא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

מ"ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים .... שאינם מן המובחר אין מביאין בכורים קודם לעצרת וגו'

אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, [בכורים] עמוד שא טור 1 הקרע. אין חובת הבאת בכורים אלא כשהפירות והאדמה, שממנה גדלו, הם שלו, ולפיכך הלוקח פירות תלושים ... אינו מביא, שהרי אין לו קרקע, ואף המוכר אינו מביא, שהרי אין לו פירות, **(ע' שא טור 2) והגולנים, אין מביאים בכורים, שנאמר: בכורי אדמתך⁶³, ואפילו נתיישאו הבעלים⁶⁴.** אפילו היו **חכירי בתי אבות, שהם ובניהם הם החוכרים מאביהם של בעלי השדה ומבניהם אחריהם, אינם מביאים⁶⁵ ...**
הקונה אילן אחד בתוך קרקע של חברו, אינו מביא, לפי שאין לו קרקע⁷⁰. קנה שלשה אילנות מביא⁷¹ .... הקונה שני אילנות, כיון שהדבר ספק אם יש לו קרקע⁸¹, הרי זה מביא מספק⁸². קנה אילן וקרקעו, מביא בכורים⁸³.
(עמוד שג טור 1) אין מביאים בכורים אלא מן המובחר, שנאמר: מארצך⁷⁴, ולא כל ארצך¹⁴⁰, למעט שאינו מן המובחר¹⁴¹.
(עמוד שג טור 2) פירות שביעית* חייבים בכורים¹⁶², ויש סוכרים שאינם חייבים, לפי שהם הפקר, ולא נתחייבו בשעת הביכור¹⁶³, ואינו יכול לומר האדמה אשר נתת לי¹⁶⁴. **הערה 162. רש"י שמות כג ט' ... שמצדד לפרש כשלקט הוא עצמו מפירות שדהו, מביא ...**

דברים כי-תבוא כו,יג, טו,ז:

[וג] ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן-הפית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ואלמנה ככל-מצותך אשר צויתני לא-עברתי ממצותיך ולא שכחתי:

[טו] השקיפה ממעון קדשך מן-השמים וברך את-עמך את-ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו פאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: ס

עד כאן פרשת הבאת בכורים ופרשת הבאת מעשר שני והוידוים בהבאתם.

ס [טו] היום הזה ה' אלהיך מצוץ לעשות את-החקים האלה ואת-המשפטים ושמרת ועשית אותם ככל-לכתב וכל-נפשך:

(כו,יג) ואמרת - פזר, אפשר מרמז ע"פ ירושלמי על דברים כי-תבוא ללמוד מוידוי מעשר שני לוידוי בכורים שגם בו יאמר המתווה (דברים כי-תבוא טו,ז) השקיפה ממעון קדשך וברך את נחלתך כפי שמובא למשל ב- תנחומא דברים כי-תבוא א ... אבל הקב"ה אינו כן. אלא יורד אדם לתוך שדהו ראה אשכול שביכר ... מניחו בסל ... ובא עומד באמצע העזרה ומבקש רחמים ... ולא עוד אלא שהיה אומר איני זז מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה שכתוב אחריו (דב' ל"ט טו) היום הזה ה' א-לקיך מצוץ לעשות את-החקים האלה וגו'. אמר רשב"ל יצתה בת קול ואמרה לו תזכה לשנה הבאה ותביא כהיום הזה, כאדם שהוא נותן פרי חדש לחברו ואומר לו יהי רצון שתשנה ותתן לי לשנה האחרת.

רש"י כו,טז ושמרת ועשית אותם. בת קול מברכתו הבאת בכורים היום תשנה לשנה הבאה.

עץ יוסף - תזכה לשנה הבאה. וזה נרמז בפסוק (שמ' מ"ג ט) ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' א-לקיך, שר"ת ד' תיבות אלה תביא בית ה' א-לקיך תביא (טט כאילו כתוב פעמיים תביא) רמז למ"ש תשנה לשנה הבאה כדרך הנותן צדקה שהקב"ה ממציא לו מעות לעשות צדקה (גבול בנימין).

החקים אלו המדרשות. כתב בעל קרבן אהרן הא דמפרש החקים אלו המדרשות לפי שהם דברים נסתרים וסודות נעלמים.

• טט - כגון יצתה בת קול ואמרה לו תזכה לשנה הבאה ותביא כהיום הזה.

[טו] השקיפה ממעון קדשך מן-השמים וברך את-עמך את-ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו - פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה

69. שמות משפטים כג,ט: ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא-תבשל גרי בחלב אמו: פ

אדמתך תביא - ג' זקא-קטן + זקא-גדול = 576, ג' המלים = 465 + 413 = 878, הפרש = 878 - 576 = 302 = ש"ב = ש'נה ב'אה דברים כי-תבוא כו, טז רש"י ושמרת ועשית אותם - בת קול מברכתו: הבאת בכורים היום - תזכה לשנה הבאה (ראה תנח' כי תבא א), כעין דבר החוזר וקורה

השקיפה - תלישא-קטנה, מורה על שיעור כאן באופן של דרש בתפקיד של חישוב כפי' בעה"ט - השקיפה, עולה בגימטריא ת"ק

כלומר השקיפה ממהלך ת"ק שנה שמשמים לארץ, ותגין על הקו"ף לומר בזכות אברהם שהוליד לק' שנים,

השקיפה - תלישא-קטנה, מורה על כעין עקירת הכלל שכל ההשקפות בתורה לרעה חוץ מזאת.

שיעור א"י כי הפסוק מסיים ארץ זבת חלב ודבש - תביר מרכא טפאק סלוק.

לענין פריצת מחיצות שמות רבה (וילנא) פרשה מא

א ויתן אל משה ככלותו, כך פתח ר' תנחומא בר אבא (דניאל ט) לך ה' הצדקה ולנו בושח הפנים, מהו כן, א"ר נחמיה אפילו בשעה

שאנו עושין את הצדקה מביטים אנו מעשים שלנו ויש לנו בושח פנים, אין לנו שעה שאנו באין בודוע אלא בשעה שאנו מוציאים

מעשרותינו שנאמר (דב' ל"ט כו) כי תכלה לעשר מה כתיב בסוף (דב' ל"ט טו) השקיפה ממעון קדשך מן-השמים, א"ר

אלכסנדר גרול כחן של מוציאי מעשרות שהן הופכין את הקללה לברכה, אתה מוציא כל מקום שכתוב בתורה השקיפה לשון צער הוא כמד"א (שמות יד) וישקף ה' אל מחנה מצרים, וכן בסודם שנאמר (בראשית יט) וישקף ה' על פני סודם חוץ מזו, וגו'

דברים כי-תבוא כז,כו:

ארוך אשר לא-יקים את-דברי התורה-הזאת לעשות אותם ואמר כל-העם אמן: פ

ארוך - רביע, (א) הגבהת ספר תורה לארבע כיוונים רמב"ן ... וברישלמי בסוטה (ז, ד) [כא,ד] ראיתי: אשר לא יקים - וכי יש תורה

נופלת? רבי שמעון בן יקים אומר: זה החזן; ... ולי נראה: על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתבו לכל, כמו

שמפורש במסכת סופרים (יד,ח), שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה

לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר: "זאת התורה אשר שם משה" וגו' (דב' ד,מד); וכן נהגו.

ארוך - רביע, (ב) רמב"ן ... רבי אסא בשם רבי תנחום ברבי חייה: למד ולימד ושמר ועשה והיתה ספיקה בידו להחזיק ולא החזיק,

הרי זה בכלל ארוך

אשר לא-יקים את-דברי התורה-הזאת - דרגא תביר מרכא טפאק, קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה ההלכה או הענין הנידון

לעשות אותם. כאן כפי' הרמב"ן ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם, הנה הוא ארוך .

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפיטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סיור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקה-קטן – 2: זקה-גדול – 3: רביע – 4: ... זקה-קטן ... זקה-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 דברים כי-תבוא כו,א

דברים כי תבוא כו,ג: (נערך בעזרת נחלת יעקב)

וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעֶרְתִּי הַקֶּדֶשׁ מִן-הַפְּתִיחַ וְנָם נִתְּתִיו לְלוֹי וְלַגֵּר לְיָתוֹם וְלֹאֲלֻמְנָה כָּכֹל-מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי:

רש"י (יג) וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ - התנודה שנתת מעשרותיך (ראה ספ"ד שג). **בְּעֶרְתִּי הַקֶּדֶשׁ מִן-הַפְּתִיחַ** - זה מעשר שני ונטע רבעי (ראה שם). ולמדך, שאם שהה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלים, שצריך להעלותם עכשיו. **וְנָם נִתְּתִיו לְלוֹי** - מעשר ראשון (ראה שם). **וְנָם נִתְּתִיו לְלוֹי** - לרבות תרומה ובכורים (ראה שם) (הפשט עוסק בלוי הדרש ככה). **וְלַגֵּר לְיָתוֹם וְלֹאֲלֻמְנָה** - זה מעשר עני (ראה שם). **כָּכֹל-מִצְוֹתֶיךָ** - נתתים כסדרם: לא הקדמתי תרומה לבכורים ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון; שהתרומה קרויה 'ראשית', שהיא ראשונה משנעשה דגן, וכתוב **מְלֻאָתָהּ וְדַמְעָתָה לֹא תֵאָחֵז (שם/מש' כב,כז)** - לא תשנה את הסדר (ראה מכיל' משפטים כספא יט). **לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ** - לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ומן החדש על הישן. **וְלֹא שָׁכַחְתִּי** - מלברך על הפרשת מעשרות (ראה ספ"ד שג). (רש"י ע"פ ספרי מלמד נתתים כסדרם, אבל הפירוש בפסוק מלמד על הפרשות בשנה ראשונה, שניה, רביעית וחמישית בסדר הפוך, ואח"כ מלמד על הפרשת מעשר עני בשנים שלישית וששית)

וְאָמַרְתָּ - פזר.

רש"י וְלֹא שָׁכַחְתִּי - מלברך על הפרשת מעשרות (ראה ספ"ד שג). **שפת"ח** כתב רא"ם **מלשבחך** ומלברכך בעת הפרשת המעשרות ולא מלברך ברכת הפרשת מעשרות, שהוא נוסח הברכות שתקנו אנשי כנסת הגדולה, שברכות על המצוות אינו אלא מדרבנן (לכן הרא"ם משנה מלשון רש"י לברך ללשון לשבח, על הרא"ם יש להעיר היכן מצינו מדאורייתא שיש חובה לשבח בעת הפרשת המעשרות ולא לברך). ועוד ב-**שפת"ח** עיין תוספות יום טוב מעשר שני פ"ה מ"א דפירש קאי על הברכות ואסמכוה על קרא. ו-**התויר"ט** עצמו הביא ראה לדבריו מדברי הרא"ש.

טעם פזר בתחילת הפסוק **וְאָמַרְתָּ** - פזר בתפקיד של העברת רעיון תורני למקום אחר, הספרי דורש למקומו מאמירת וידוי ביעור תרו"מ לאמירת ברכת הפרשת תרומות ומעשרות בשם ומלכות, וטעם פזר מלמד למקום אחר בתורה והיא אמירת ברכות בכלל **בשם ומלכות**. ולראיה נביא (בהפניית הרב יוסף אוסטרי הי"ו) הנאמר **בבלי ברכות מב**, המשתמש בפסוק זה ומסמך עליו הזכרת שם ומלכות בברכות בכלל. גופא, אמר רב: כל ברכה שאין בה הזכרת השם - אינה ברכה. ורבי יוחנן אמר: כל ברכה שאין בה מלכות - אינה ברכה. אמר אביי: כוותיה דרב מסתברא, דתניא: **(דב' כי-תבוא כו,ג) לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי** - **לֹא-עֲבַרְתִּי** - מלברכך, **וְלֹא שָׁכַחְתִּי** - מלהזכיר שמך עליו, ואילו מלכות לא קתני. ורבי יוחנן - תני **וְלֹא שָׁכַחְתִּי** מלהזכיר שמך ומלכותך עליו.

וְלֹא שָׁכַחְתִּי - מרכא סלוק

וְלֹא - מרכא לרבות הזכרת שם (ה' א-לקינו) ומלכות (מלך העולם) ונוסח הברכה הקשורה לפסוק הוא "ברוך אתה ה' א-לקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש תרומות ומעשרות". ע"י טעם **וְאָמַרְתָּ** - פזר מועבר רעיון ברכה בשם ומלכות לכל הברכות. **שָׁכַחְתִּי** - סלוק להגביל הזכרת שם ומלכות בברכה לפי הכללים שקבעו רבנן (כגון רק לפתיחת ברכות, ולא בסמיכות ברכות מסוימות, ראה רמב"ם הל' ברכות פ"א, בית הבחירה למאירי בבלי ברכות מב, שו"ע או"ח סי' ריד). כמו-כן אף שהנוסח הרגיל כולל שתי אזכרות של שם הוי"ה המבוטא אדון-י"ו ו"א-לוקינו", בדיעבד, אם אמר רק אחד מהם יצא חובתו. עוד נפסק כי אי אמירת המילה "אתה" שבנוסח הברכה אינה מעכבת בדיעבד. לגבי אי אמירת המילה "העולם" קיימת מחלוקת בין הפוסקים (**שולחן ערוך ומשנה ברורה בסימן ריד**). כמו-כן יש כל מיני נוסחים של שבח לה' שהאומרים כברכה יצא אף על פי שלא אמר הנוסח המקובל. **רמב"ם הלכות ברכות פ"א ה"ה** עזרא הסופר ובית דינו - אנשי כנסת הגדולה קבעו נוסח הברכות בשם ומלכות לברכות שמקורן בתורה (ברכת המזון ע"פ הפסוק ואכלת ושבעת וברכת את ה' א-לקיך וגו', ברכה לפני לימוד התורה) ולברכות מרבנן. ואף על פי שהראיה מהפסוק אסמכתא בעלמא היא דברכות מדרבנן הן ואינן מעכבות (ראה **תפארת ישראל - יכין מע"ש פ"ה מ"א**) נראה לומר כי טעם **וְאָמַרְתָּ** - פזר מרמז לתקנת רבנן זאת שהיא אחת משבע מצוות מדרבנן.

וְאָמַרְתָּ - גי' עולה ברו"ך את"ה אה"ד אשר שמך **ה' אֱלֹהֶיךָ** (בנוסח הברכה ה' א-לקינו), וציוור טעם פזר מרמז לכתר מלכות. בשם שב"פ ה"ג הנוסחה הכללית של הברכות היא בשם ומלכות **"ברוך אתה ה' א-לקינו מלך העולם"** גי' המלים עולה 1003 ועוד שש המלים האלה עולה 1009 גימטריה זאת מרומזת בגימטריה המלים **וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ** - העולה 909 ועוד 100 ברכות שיש מצווה לברך ביום עולה 1009

לִפְנֵי - תלישא-קטנה,

משנה מסכת מעשר שני פ"ה מ"א כָּכֹל-מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות **לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ** לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ולא שכחתי לא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו:

לִפְנֵי - תלישא-קטנה, בתפקיד כעין מחיצה, לרמז על אי מעבר מחיצה כנאמר ב- **משנה מסכת מעשר שני פ"ה מ"א ... לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ** לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש

לִפְנֵי - תלישא-קטנה, בתפקיד שיעורי כמויות וזמנים בהפרשת תרו"מ כשעוריהן בכל הדקדוקים, דרישת זמני ביעור מעבר לשנה שלישית עד פסח רביעית, מעבר לשנה ששית עד פסח שנה שביעית כפי שנדרש במלים **מִקְצָהוּ שְׁלֹשׁ שָׁנִים**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פסוק – מוציא מפסוק; מראש – מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממוטט, לא ממש; טפאק – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאק – יתור לרבית, מכל מקום; דרגא תביר טפאק – קבוצה עם הלכה שיה לפרישה; מרכא תביר טפאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושע, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שחלק, השלם וחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביעי – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ע"י מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

משנה מסכת מעשר שני פ"ה מ"י במנחה ביום טוב האחרון היו מתודיין כיצד היה הודוי **בערתי הקדש מן-הבית** (דברים כו) זה מעשר שני ונטע רבעי נתתיו ללוי זה מעשר לוי ונמ נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעכבין את הודוי מן-הבית זו חלה:

בערתי הקדש מן-הבית – דרגא מונח רביעי, נתיחס כאן לתבנית הטעמים מונח רביעי בתפקיד של לפחות ארבעה דברים שמעריע מן הבית בערב פסח של שנה רביעית (מהפסוק כאן) ושל שנה שביעית (שמקורה יתברר להלן), פי' רש"י ע"פ ספרי לבער (במשמע להוציא) מן-הבית (א) מעשר שני (ב) נטע רבעי (ג) מעשר ראשון (ד) תרומה (ה) בכורים (ו) מעשר עני (המעכב) וגם הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעכבין (ז) חלה – רמב"ם מע"ש פ"א, ה"ב מן-הבית זו חלה שהיא המתנה של כהנים בבית. חלה נקראת תרומה ב-**במדבר שלח טו, כ: ראשית ערסותכם חלה תרימו תרומה פתומת גרן פן תרימו אותה:**

ביעור בשנה השביעית – עיין ב-**רמב"ם מע"ש פ"א, ה"א-ג** דמצוות ביעור מעשרות היא בשנה הרביעית והשביעית ועיין ב-**רדב"ז** שם ה"א שהמקור הוא בירושלמי פרק בתרא דמע"ש וזה לשונו יכול פעם אחת בשבוע חייב לבער תלמוד לומר (**דברים ראה יד, כח**) **מקצתהו שלש שנים**, ויש לברר כיצד זה מלמד על שנה

רדב"ז הלכות מעשר שני ונטע רבעי פ"א ה"א מצות עשה להתודות וכו'. פרק בתרא דמעשר שני ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור ומפרשים בירושלמי דכתיב (**דברים ראה יד, כח**) מקץ שלש שנים תוציא את-כל-מעשר-תבואתך יכול פעם אחת בשבוע את חייב לבער ת"ל (**דברים ראה יד, כח**) **מקצתהו שלש שנים** (הירושלמי שינה הלשון **מקצתהו** למקץ כדי להדגיש כי דרשת שנה שביעית היא מיתור האות ה"ה) יכול כשהגיע בראש השנה שלישיית את חייב לבער ת"ל **מקצתהו** אין **מקצתהו** אלא בסוף בסוף שנה אתה מבער ואי אתה מבער בר"ה אי בסוף שנה יכול בראשה של שביעית תלמוד לומר (**דב' כי-תבוא טו, ב**) **כי תכלה לעשר** כשתכלה לעשר את כל הפירות יכול אף בחנוכה נאמר כאן **מקצתהו** ונאמר להלן (**דב' וילך לא, ג**) **מקץ שבע שנים במעד שנת השמיטה בתג הסכות:** מה מקץ שנאמר להלן מועד אף כאן מועד אי מה להלן בתג הסכות אף כאן בתג הסכות ת"ל (**דב' כי-תבוא**

טו, ב) **כי תכלה לעשר** אימתי הוא מכלה לעשר את כל הפירות בפסח של רביעית ע"כ. וה"ה לפסח של שביעית: הירושלמי דרש מקץ ע"י שני מהכתוב מקצה כדי ללמוד על שנה שביעית ועל מועד ואח"כ ע"י מלת תכלה מקדים לפסח של שביעית. ברוב הפסוקים עם מלת מקצה המובן הוא בסוף הצד, סוף המקום, כמו **בראשית ויגש מז, כא: ואת-העם העביר אתו לערים מקצה וכול-מצרים ועד-קצהו:** מלת **מקצה** – קצה הארץ, סוף הארץ אבל ב-**במדבר מסעי לד, ג:** **והיה לכם פאת-נגב ממדבר-צן על-ידי אדום והיה לכם נגב מקצה ים-המלח קדמה:** משמעות **מקצה** היא מעבר למקום מסוים, ונראה שכך גם ב- (**דברים ראה יד, כח**) **מקצתהו שלש שנים**, בתבנית מונח פסק (המוכר כמונח לגרמיה) מונח רביעי. בקריאה ללא פסק משמעותה מעבר לשלש שנים היינו בשנה הרביעית. בקריאה עם פסק מלת **מקצתהו** בטעם מונח לגרמיה היא כעין דרשת סדור שנחלק ומצטרפת לפסוק הקודם (**דב' ראה יד, כח**) - **והלגיו... אין לו חלק ונחלה עמך מקצתהו**, הלוי הוא מעבר לנחלות, ובשנת שמיטה דומים כל ישראל בעלי נחלה ללויים ואין להם נחלה. ולכן **מקצתהו**, פסק, מעבר לשש שנות עבודת האדמה בנחלה, היינו בשנה השביעית.

ועוד דרך הסבר בקריאה עם פסק מלת **מקצתהו** בטעם מונח לגרמיה, טעם הפסק בתפקיד של העברת התוכן משמאלו אל המלה מימנו, ואז מתקבל **שלש שנים מקצתהו שלש שנים** שתי קבוצות של שלוש שנים שבשנה שאחריהם מקיימים ביעור.

(**דב' תבוא טו, ג**): **בערתי הקדש מן-הבית** – דרגא מונח רביעי, תבנית המרמזת לתיקון ליצר הרע. תיקון לחטא העגל, ניטלה כהונה מבכורים ונתנה לאהרן ולבניו, תיקון ליצר הרע של דבר הנתון ללב, כי מי יודע האם באמת ביער כל התרומות והמעשרות מן הבית, ואם לא ביער ומתודה מעורר כעס, אך המבער כתיקונן נענה לבקשת גשמים. ע"פ **ירושלמי בכורים פ"ב ה"ב (וילנה ח, א)** ביעור בכורים נלמד בהקש מביעור מעשר שני. הקרא עוסק במעשר שני ורבי יעקב בר אהא אומר הקדש - הקדש העליון, היינו **הבכורים**, אבל ע"פ **ספורנו** אותה מלה בניקוד אחר **הבכורים** שהם קדש עליון מציאת מצרים ויש לפדותם כי איבדו תפקיד הכהן שהיה להם עד מעשה העגל. הקרא בערתי הקדש - **דרגא** מצביע לפרשת הבאת הבכורים שלפניה **דברים כי-תבוא כו, א - יב ספורנו דברים פרק כו, ג**) **בערתי הקדש מן-הבית**. בחטאינו ובעונות אבותינו הוסרה העבודה מהבכורות אשר להם היו ראיות תרומות ומעשרות כאמרו **ואטמא אותם במתנותם בהעביר כל-פטר רחם (חזקאל כטו)** וזהו וידוי מעשר שהזכירו רז"ל: **ונם נתתיו ללוי**. טעם גם כטעם אף על פי כמו גם הייתה הלילה לאיש וגם ילדתי בנים. (**רות א, יב**) יאמר א"כ מודה אני כי גדול עוני שגרמתי לבער הקדש מן הבית (הבכור שהיה כהן) ואף על פי ש- **נתתיו ללוי** וזולתו כ- **מצותהו** אני מתפלל שתשקיף השקפה לטובה במקום ההשקפה לרעה הראויה ב-עוני:

ירושלמי (וילנא) מעשר שני פ"ה ה"ה, **ירושלמי סוטה פ"ט ה"א** אמר רבי הילא **כעס הוא לפני המקום** מי שהוא אומר עשיתי ולא עשה. (והתיקון שהתקין יוחנן כהן גדול) **מעשה מי שהוא מפרש מתודה** מי שהוא אינו מפרש לא יתודה. **פני משה ירושלמי מעשר שני פ"ה כעס הוא לפני המקום**. שיאמר (**דב' כי-תמצא טו, ד**) **עשיתי ככל אשר צויתני** והוא לא הפריש (**תה' קא, ז**) **הבר שקרם לא-יזון לנגד עיני:**

דרך אמונה – ביאור ההלכה הלכות מע"ש פ"א כעס הוא לפני המקום. ... וזהו דווקא כשאומרים כולם בתורת חיוב (בבית המקדש) אבל אם אחד רוצה לומר בפני עצמו בבית הכנסת בתורת תפלה יכול לומר אם יודע בעצמו שקיים את הכל וגו' נאמר ב-**ירושלמי תענית פ"א ה"ד (וילנה א, א)** חד בר נש הוה מפיק מעשרוי כתיקנן. א"ל ר' מנא קום אמור (**דב' כי-תמצא טו, ג**) **בערתי הקדש מן-הבית**. ופירשו למשל ב-**דרך אמונה** וב-**קריית מלך הלכות מע"ש ונטע רבעי פ"א ה"ד** שהמוציא מעשרות והמבער כתקנן ומתוודה, זכותו גדולה **ויכול לבקש על הגשמים** בשעה שהציבור מבקשים עליהם **וענה** ע"י הקב"ה. לכן **בערתי הקדש מן-הבית** – דרגא מונח רביעי, הוא תיקון גדול לעולם שבזכותו נענים לבקשת גשמים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת, סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהא לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק | – סוור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצג פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פל – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 דברים כי-תבוא כו,א

דברים כי-תבוא כו,ד:

וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר מִיַּדְּךָ

וְהִנְיָחוּ לְפָנָי מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ:

וְהִנְיָחוּ - קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין **לְפָנָי** - זקף-גדול

ליקוטי ביאורי המצוות מהרמב"ם ... הפריש ביכוריו ואבדו קודם שיגיע להר הבית והפריש אחרים תחתיהם, מביא השניים ואינו קורא (אף שהזמן הוא זמן קריאה בין שבועות לחג סוכות, על המוקדם היה קורא, על התחליף המאוחר אינו קורא) ... המביא ביכורים **מאחר** חג הסוכות ועד חנוכה, אע"פ שהפרישם **קודם** החג מביא ואינו קורא (אף שהפריש בזמן קריאה בין שבועות לחג סוכות, היות והביא מאוחר אחר הזמן של קריאה, אינו קורא). ... ואין קריאה אלא בשעת שמחה מחג שבועות עד סוף החג (סוכות) ורש"י פירש כך ב-(**מ,א**) **וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל-הַטּוֹב** - מכאן אמרו (ראה **בבלי פסחים לו,ב**): אין קורין בכורים אלא בזמן שמחה: מעצרת ועד החג, שאדם מלקט תבואות ופירותיו ויינו ושמונו; אבל מן החג ואילך מביא ואינו קורא.

רעיון זמן שמחה והבאה בשמחה מרומז בתבנית **וְהִנְיָחוּ לְפָנָי** - זקף-קטן זקף-גדול, ג' המלים עולה $255 = 85 + 170$ עולה רנ"ה, רומז לאמר וידוי ביכורים ברנ"ה, כאשר פסוקי הוידוי הם הודיה על הצלת ה' את עם ישראל מכל אויביהם (כמו לבן הארמי, ומצרים) והם הענין המרכזי של ההגדה של פסח שכל ההגדה נדרשת סביבם. ועוד נמצא באוצר הגימטריאות של הרב "ר פאלוך זצ"ל רנ"ה עולה, נה"ר ומט"ר, שמודים על העבר ובזכות הבאת הביכורים זוכים לשנה ברוכה וזוכים להביא ביכורים לשנה אחרת.

תורה תמימה לְפָנָי מִזְבַּח ה' - אי לפני מזבח יכול בדרום, ת"ל ('פ') לפני ה', אי לפני ה' יכול כמערכ, ת"ל לפני מזבח, הא כיצד, מגישן על קרן דרומית מערבית ומניחה בדרומית של קרן⁽²²⁾ [ירושלמי בכורים פ"ג ה"ד]:

לְפָנָי מִזְבַּח ה' - מלמד שכל זמן שיש מזבח יש בכורים ובזמן שאין מזבח אין בכורים⁽²³⁾ [ספרי]:

תורה תמימה הערה כב) דהלשון לפני ה' מורה על מערב, ר"ל על קיר מערבי של מזבח, דהיינו כנגד פתח ההיכל, דההיכל כמערכ, והלשון לפני מזבח מורה על דרום, שהכבש של מזבח הוא בדרום, וע"ע באור הענין בצירור ברש"י מנחות י"ט ב', וע"ע בענין זה בסוטה י"ד ב' ומש"כ בפ' צו בפרשת מנחה, ר' ד':

כג) כלומר רק בפני הבית. וברמב"ם פ"ב ה"א מבכורים וברע"ב פ"ח מ"ח דשקלים הובא בענין זה הפ' דפ' משפטים ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' בזמן שיש בית יש בכורים וכו', ועיין מש"כ שם:

לְפָנָי - זקף-גדול, בתפקיד שתיים שהם אחד, היינו הגשה במפגש צד מערב וצד דרום של המזבח כי מערב נקרא פנים כנגד פתח ההיכל, ודרום נקרא פנים כי הכבש בדרום ונקרא פני המזבח. ההגשה בקרן דרומית מערבית, וההנחה בדרום.

ה' - מרכא, אפשר שמרבה זמני הבאה בין עצרת לחג הסוכות, אבל כל זה בתנאי **אֱלֹהֶיךָ** - סלוק, מגביל הבאת ביכורים לזמן שיש מזבח.

דברים כי-תבוא כו,ז:

וַנִּצְעַק אֶל-ה' אֱלֹהֵינוּ וַיִּשְׁמַע הו' אֶת-קִלְנוּ וַיִּרְא אֶת-עֲנִינוּ וְאֶת-עַמְלָנוּ וְאֶת-לַחֲצֵנוּ:

במדבר חקת כ,טז:

וַנִּצְעַק אֶל-ה' וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאֵנוּ מִפְּצָרֵינוּ וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקֶדֶשׁ עִיר גְּבוּלָךְ:

וַנִּצְעַק - זקף-גדול, **אור החיים** הגם שה' הוא שברא את יצר הרע לבחון האדם בעבודת בוראו, אעפ"כ כשצועקים אליו שומע קולם, מטעם שראה את הרשום שהוא (**וַיִּרְא**) **אֶת-עֲנִינוּ וְאֶת-עַמְלָנוּ** - דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים מצטרפים הכולל **וְאֶת-לַחֲצֵנוּ** - סלוק בתפקיד הגבלת העינוי בשלושה הפרטים המצטרפים.

...ולשלוש סיבות שמע ה' את קולנו

* טט - **וַנִּצְעַק** - זקף-גדול, שלוש נקודות לתפילה שבנצעק.

* או נקודה אחת זה יצר הרע, ושתיים נגדה - כשצועקים אל ה' שומע קולם

דברים כי-תבוא כו,י:

וְעָתָה הִנֵּה הַבְּאֵתִי אֶת-רֵאשִׁית פְּרִי הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִי ה'

וְהִנְחִיתוּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִית לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ:

וְהִנְחִיתוּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ - (אתנח) רביע פשטא מונח זקף-קטן **וְהִשְׁתַּחֲוִית** - זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, אפשר כפי' **רש"י** כשהוא קורא חוזר ומניף.

* **וְהִנְחִיתוּ** - רביע, ב-**מג** פי' **רש"י** כהן מניח ידו תחת יד הבעלים (**בבלי סוכה מג,ב**) ומניף.

* אם מניפים בשתי ידיים של בעלים וכהן, אזי סה"כ ארבע ידיים. אם מניפים ביד אחת של כהן ויד אחת של בעלים, פעמיים אז מעורבות ארבע ידיים. או שיש בהנחת הבכורים בעזרה ארבע מצוות או ענינים.

(**ט ט**) **אֲרֵץ זְבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ** - תביר מרכא טפחא סלוק **מוסף רש"י שמות בא/בשלח יג ה** החלב זב מן העזים והדבש זב מן התמרים ומן התאנים. אחד משמונה מקראות כאלה בתורה, וכל אחד מלמד מיעוט כל שלהו בענין ארץ-ישראל.

דברים כי תבא כו,יא:

וְשִׂמַחְתָּ בְּכָל-הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ

אִתָּה וּלְעַמְּךָ וְלְהַגְרָתְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: ס

רש"י וְשִׂמַחְתָּ בְּכָל-הַטּוֹב - מכאן אמרו (ראה **פסחים לו,ב**): אין קורין בכורים אלא בזמן שמחה: מעצרת ועד החג, שאדם מלקט

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השמות: אהנה, סלוק = סוף-סוף – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיהא לפיטח; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קרימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – למד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

תבואתו ופירותיו ויינו ושמונו; אבל מן החג ואילך מביא ואינו קורא. וגו'
ד"ז מבעלי תוס' – אמרו רבותינו בפסחים בפרק כל שעה מעצרת (טט שבועות) עד החג (טט סוכות) מביא וקורא ... דכל התבואות מתבכרות בין שני זמנים הללו.

ושמחת בקל-הטוב – מונח רביעי, ע"פ רש"י בזמן שמחה: מעצרת ועד החג ואלו חמישה חדשים: סיון, תמוז, מנחם-אב, אלול, תשרי
אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ – דרגא תביר מרכא טפאא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הכתוב אחריו. קבוצת הפרטים אלו הביכורים השונים שכל אחד מגיע בזמן אחר. תחילת שמחת קריאת פר' הביכורים בביכורי התבואות, סיום שמחת קריאת פר' הביכורים בביכורי הפירות המאפילים כאשר רוב **הטוב אשר נתן לך** כבר נאסף. נראה כי כאן גם **ולביתך** – אתנח, שייך לנושא ומה שחל על כל פרט הינו הכתוב **אתה ותלוי ותגר אשר בקרבך: ס** שרק אם פרנסת את של הקב"ה אז שמחתך ושמחת הקב"ה בך שלימה.
שפת"ח – מה שמחה שייך כאן ... והלא (טט - הביכורים) אינן נאכלים לזרים דאיתקשו לתרומה. לכן פירש מכאן אמרו ... קורין ... בזמן שמחה
טט - השמחה היא בהודיה ע"י הקריאה של פרשת הביכורים ולא באכילה כי הביכורים הם מתנות כהונה.

נתן לך – תביר, בפסח נידונים על התבואות ועל הפירות. אם עושים צדקה הברכה מתגלה ביבולים, אם ח"ו מחסירים בצדקה נחסרים היבולים.
נתן לך – תביר, בתפקיד מחלק וממעט, לומר כי **ה' אלהיך** חילק ומיעט משהו לטובתך **ולביתך** – אתנח, בתפקיד מגביל משהו בביתך, ושניהם מרמזים למה שכתב **שמחת הבאת ביכורים** - ... כמאמר התנא איזהו עשיר השמח בחלקו, ויסיר הקנאה מלבו **ושמחת בקל-הטוב**, תהיה כל כך בשמחה כאלו השגת כל הטובות שבעולם אינך חסר מאומה... כל מה שיש לך הוא מתנה נתונה לך מאת ה' שהוא אלקיך, כאשר הוא אלקי העשירים ומסתמא יודע איך לחלק מתנותיו.
... ראה איך הלוי והגר שאין להם שום חלק ונחלה בארץ, ... שמחים אתך, ומהי שמחתם, לא על טובת העולם הזה, רק הלוי שמח שזכה לעבוד את עבודת המקדש, והגר שמח שזכה ליכנס תחת כנפי השכינה ולהיות בקרבך, ע"כ גם אתה תהיה שמח בשמחת הנפש, ואולי מיעט הקב"ה ממך טובת העולם הזה שלא תהי' טרוד כל כך בעבודת האדמה ותוכל לעבוד ה' ביותר, כי מרבה נכסים מרבה דאגה.

אתה ותלוי ותגר אשר בקרבך

אתה – פשטא **ותלוי** – זקף-קטן

ותגר – טפאא – רש"י – (ע"פ **מכות י"ט**) מביא, ולא קורא

שפת"ח - ... ולא היה לו לכתוב אלא אתה והלוי, ומשני מביא ואינו קורא ולהכי חילקן.

דעת זקנים בעלי התוס' - ... על הדא משנה בתלמוד ירושלמי תני ר' אבהו בשם ר' יהודה גר עצמו מביא וקורא טעמא מאי כי אב המזון גוים נתתיך לשעבר היית אב לארם מכאן ואיך אב לכל הגוים.

אשר בקרבך – מרכא סליק

ע"פ תוס' בשם ר' יהודה הגר מביא וקורא, גר – טפאא, מרבה את הגר לקוראים, ואפשר שזה דוגמא לכאשר רבי יהודה בדעת יחיד זה ע"פ הטעמים.

דברים כי-תבוא כו"ב:

ס [וב] כי תכלה לעשר את-כל-מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבועו:
כי תכלה לעשר מונח גרשיים תלישא-גדולה, מרמז לשיעור כפי רש"י **ואכלו בשעריך ושבועו**:- תן להם כדי שבען. מכאן אמרו

(ראה ספ"ד שג): אין פוחתין לעני בגורן פחות מחצי קב חטים וכו'. (גם ירושלמי פאה פ"ח ה"ד)
רש"י (יב) **כי תכלה לעשר את-כל-מעשר תבואתך בשנה השלישית** - כשתגמור להפריש מעשרות של שנה השלישית, קבע זמן הביעור והיודי בערב הפסח של שנה הרביעית, שנאמר: **מקצתו שלש שנים תוציא וגו' (דב' ראה יד,כח)**: נאמר כאן 'מקץ' (היינו **מקצתו**), ונאמר להלן 'מקץ שבע שנים' (**דב' לא**), לענין הקהל; מה להלן רגל אף כאן רגל. או מה להלן חג הסוכות אף כאן חג הסוכות? תלמוד לומר: **כי תכלה לעשר** - מעשרות של שנה השלישית: רגל שהמעשרות כלין בו, וזהו פסח, שהרבה אילנות יש שנלקטין אחר הסוכות. נמצאו מעשרות של שלישיית כלין בפסח של רביעית, וכל מי ששהה מעשרותיו, הצריכו הכתוב לבערן מן הבית (ראה ספ"ד שג). **שנת המעשר** - שנה שאין נוהג בה אלא אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה. ששנה ראשונה של שמטה נוהג בה מעשר ראשון, כמו שנאמר: "כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר" (במ' יח,כו), ומעשר שני, שנאמר: "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך" (דב' יד,כג) - הרי שני מעשרות; ובא ולמדך כאן **בשנה השלישית** שאין נוהג מאותן שני מעשרות אלא האחד; ואי זה? זה מעשר ראשון. ותחת מעשר שני תן מעשר עני, שנאמר כאן: **ונתתה ללוי** את אשר לו - הרי מעשר ראשון; **לגר ליתום ולאלמנה** - זה מעשר עני (ראה ספ"ד שג). **ואכלו בשעריך ושבועו** - תן להם כדי שבען. מכאן אמרו (ראה ספ"ד שג): אין פוחתין לעני בגורן פחות מחצי קב חטים וכו'.

ירושלמי ביכורים פ"ב ה"ב ח' א'?

ביעור בכורים בהקש מביעור מעשר שני. ע"פ (**דב' תבוא כו"ב**) **כי תכלה** - מונח גרשיים ... **תבואתך** – תביר, תבנית טעמים כעין יצא להקל ולהחמיר

להחמיר על בעליו לאסור אכילתו אחרי שנה שלישיית וששית ולהקל על המנויים לאכול. התלישא-גדולה - עקר מאיסורו לבעליו להתירו למנויים. ע"כ האם הביעור הוא כמו בשביעית בהפקר או נתינה ממש.

לעשר - תלישא-גדולה ... **תבואתך** – תביר, תבנית טעמים המרמזת לעריכת חישוב

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת: סלוק – סוף-ספור – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי ממשותף; מרכא ספקא – יתור
לרבות, מכל מקום; דוגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטת; מרכא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפיטת; תביר מרכא ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; ססא – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על גורע מננו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי ספור – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מוציאה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מוציאה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

1.4 דברים תבוא כו,א (התשע"ד)

יודיו הבאת ביכורים: דברים תבוא כו,ט: ויבאנו אל המקום הזה
ויפתו לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש:

פסוקים להמשך הדיון

דברים תבוא כו,י: ועתה הגה הבאתי את-ראשית פרי האדמה אשר-נתתה לי ה' והנחתו לפני ה' אלקיך והשפתים לפני ה' אלקיך:
(שמ' בא יג,ה) והנה כי-ביאך ה' אל-ארץ הפנעני והחתי והיבוסאי אשר נשבע לאבותי לתת לך ארץ זבת חלב ודבש
ועבדת את-העבכה הזאת פחדש הזה: בפסוק זה נמנים רק חמשה עממים, וכן יש לשייך חלקם לארץ זבת חלב ודבש.
(במדבר מטות לב,ג) ויפתו להם א משה לבני-גד ולבני ראובן ולחציון שבטו מנשה בן-יוסף את-ממלכת סיוחן מלך האמרי ואת-ממלכת עוג
מלך הפגון הארץ לעריה פגבלת ערי הארץ סביב: לפי הדרשה המלים ויפתו להם א משה אינן מתחסות ל- לבני-גד ולבני ראובן אלא רק
למנשה.

(דברים עקב יב,י) ועתה ישראל משה ה' אלקיך שאל מעמך פי אם-ליראה את-ה' אלקיך לגלכת בכל-דרךכו ולא-הבנה אמו ולעבד את-ה'
אלקיך בכל-לבה ובכל-נפשך:

אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, בכורים [עמוד רצט טור 2]

אפילו בארץ ישראל אין מביאים בכורים מכל מקום, שנאמר כאן: **(ד' תבוא מט,ט)** ארץ זבת חלב ודבש, ונאמר להלן: **(שמ' בא יג,ה)**
ארץ זבת חלב ודבש, מה להלן ארץ חמשת עממים, אף כאן ארץ חמשת עממים (טט – ע"פ רמב"ן שמ', מלבי"ם דב'). ויש מהתנאים סוברים
והאמרי והחתי והיבוסאי, פרט לפריזי וגרשני שאינם ארץ זבת חלב ודבש (טט – ע"פ רמב"ן שמ', מלבי"ם דב'). ויש מהתנאים סוברים
שמביאים בכורים מכל ארץ ישראל (טט – מכילתא שמ' שם, מלבי"ם שם). מעבר-הירדן*, נחלקו תנאים: חכמים סוברים שמביאים משם
(טט – ת"ק בכורים פ"א מ"י, וכן ת"ק בספרי שם), ור' יוסי הגלילי אמר אין מביאים בכורים משם, שאינה ארץ זבת חלב ודבש (טט – ע"פ
התורה אף חכמים מודים שאין מביאים מעבר הירדן, שאינה זבת חלב ודבש (טט – מהרי"ק שורש קכב; כ"מ ורדב"ו בכורים פ"ב ה"א בדעת
הרמב"ם שם. ועי' רמב"ן שמות שם שמשמע שסובר שמחלוקת התנאים היא מדאורייתא). יש מהתנאים סוברים הטעם שאין מביאים מעבר
הירדן, לפי שכתוב: **(ד' תבוא כו,י)** אשר-נתתה לי, ולא שנטלתי לי מעצמי, וראובן וגד בחרו להם חלקם מעצמם⁴⁴. ולדבריהם חצי שבט
מנשה, אף על פי שהם גם כן בעבר הירדן, ואינה ארץ זבת חלב ודבש, ויבייבם בבכורים, שהם לא בחרו מעצמם, אלא משה נתן [עמוד
שא טור 1] להם חלקם, כמו שכתוב: **(במ' מט' לב,ג)** ויפתו להם א משה וגו'⁴⁵. הלכה שמביאים מעבר הירדן מדבריהם⁴⁶. וכן מביאים
מסוריא* מדבריהם, לפי שהקונה בסוריא קונה בפרוור שבירושלים⁴⁷. אבל המביא בכורים מחוץ לארץ אינם בכורים⁴⁸, ואפילו
מעמון ומואב ובבל, שהן חייבות בתרומה ומעשר מדבריהם, אין מביאים מהן בכורים⁴⁹.

אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך ג, בכורים [עמוד ש טור 1] 44. ברייתא בירושלמי בכורים פ"א ה"ח, ובספרי פ' בא: אשר ה' אלהיך נתן
לך (וי"א: לתת לנו), ר' שמעון אומר פרט לשבעבר הירדן שנטלו מעצמם. [עמוד שא טור 1] 45. במדבר לב לג. ירושלמי שם. רמב"ם בכורים שם
כת"ק, ועי' פתח ש"ש שם. ועי' סהמ"צ מ"ע קכה, ובמהדורת הר"ח הליר שם, ובפתח דבר עמ' טז. ועי' תוספת בכורים בענין תוספת בכורים שאינה מפירות
הארץ. 47. משנה סוף חלה; רמב"ם שם. ועי' סהמ"צ מ"ע קכה ובפתח דבר להר"ח הליר הנ"ל. ועי' סוריא מחלוקת אם דינה לכל דבר כארץ ישראל.
48. רמב"ם שם. ועי' עטור בכורים בענין עטור בכורים מפירות חוץ לארץ. 49. רמב"ם שם, ע"פ ירושלמי פ"ג ה"ה, ועי' כ"מ. ועי' סמ"ג עשין קלט
שגורם גם מצרים, ועי' ידים פ"ד מ"ב ורמב"ם תרומות פ"א ה"א וה"ו.

(ד' תבוא כו,י) ועתה הגה הבאתי את-ראשית פרי האדמה אשר-נתתה לי ה' כתב ה-ברכת ציון (הרב בן-ציון אבא שאול זצ"ל) בפר' עקב
על פסוק **(ד' עקב יב,י)** ועתה ישראל משה ה' ... שכל מקום שכתוב "ועתה" מורה על ענין התשובה. לכן גם בענינינו **(ד' תבוא כו,י)** ועתה הגה
הבאתי רומז על התשובה ש-משנה ר"ה פ"א,מ"ב) בעצרת (הג השבועות, הג הבכורים, העולם נידון) על פירות האילן. לכן בחג השבועות
יש לשוב בתשובה כדי שיצאו זכאין בדין על פירות האילן. (הבא הסבר של "ועתה" ארבע ושל שלוש של חלקי התשובה)
הדיון הבא הובא גם ב-**(ד' עקב יב,י)**

רמב"ם ה' תשובה פ"ב, מהות תשובה, ארבעה שלבים: (ה"ב) עזיבת החטא, חרטה, (ה"ד) ודוי, קבלה לעתיד. ארבעה שלהים
מתאים לטעם רביע בתפקיד ארבע בפסוקים **(בר' ג,כב)** ועתהו פני-ישראלך לדוי, מתאים מאד ל-**(שמ' יתרו יט)** (ה) ועתה, **(הושע ב,יב)** ועתה,
וע"פ הרמב"ם בריש ה' תשובה ... ונתבארו כאן ג' ענינים, א. וידוי פה. ב. חרטה. ג. קבלה לעתיד לא לחטוא. שיש שלושה
שלבים מתאים לטעם זקן-גדול בתפקיד שלוש בפסוק **(במ' שלח יד,ז)** ועתה, אבל צ"ע מה ילמדו הטעמים ב-**(ד' עקב יב,י)** ועתה, וב-
ב-**(ד' וא' ד,א)** ועתה ישראל שמע.

בן איש חי שנה ראשונה פרשת כי תבוא שבזה מקבלם בתשובה כאשר אמר דסגי להו בודוי וחרטה בעזיבת החטא, מתאים מאד
ל-**(במ' שלח יד,ז)** ועתה
משאת המלך סימן עז ... צ"ע דבמצות תשובה כתב הרמב"ם בריש ה' תשובה ... ונתבארו כאן ג' ענינים, א. וידוי פה. ב. חרטה. ג.
קבלה לעתיד לא לחטוא. ... מיהו הגר"א כפי' **(משלי כו,כ)** ומוזהו ועזיב ירחם: כתב, כי בעל תשובה צריך ד' דברים והן עזיבת
החטא. וידוי. חרטה. קבלה שלא לעשות עוד. ונתבאר ד' ענינים הם, ואף על פי דלכאורה קבלה ועזיבת החטא חד הוא, וגו'
משאת המלך סימן עט בענין וידוי יוה"כ כתב הרמב"ם בריש ה' תשובה ז"ל, כיצד מתודין אומר אנה השם חטאתי עייתי פשעתי לפניך
ועשיתי כן וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי"ז משובח עכ"ל. והנה נתבאר כאן ד'
פרטים בודיוי א. אנה השם שהוא כעין תפילה, דבפשוטו נראה שאין זה רק לפי שצריך להתודות לפני ה' כמוש"כ הרמב"ם, אלא
שאף תפילה היא שז"ל "אנא" ב. פירוט החטא כמוש"כ ועשיתי כך וכך. ג. חרטה ונחמה על החטא כמוש"כ והרי נחמתי ובושתי
במעשי ד. קבלה לעתיד וכמוש"כ ולעולם איני חוזר לדבר זה, ועי' סיים הרמב"ם וזהו עיקרו של וידוי.

משנה ביכורים פ"א,מ"ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים (פרשנים: לפי שהן
גרועין) ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר אין מביאין בכורים קודם לעצרת אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם לעצרת ולא קבלו
מהם מפני הכתוב שבתורה **(שמ' מט' כג,טז)** ויחג הקציר בפניך מעשיריך אשר תזרע בשדה:
פירוש הריב"ן למשנה ביכורים פ"א,מ"ג אין מביאין לא מתמרים שבהרים וכו'. מה טעם, שאינו מן המובחר. תניא רשב"ג אומר אין
מביאין תמרין אלא מיריחו, ואין קורין אלא על הכותבת, ר' שמעון בן אלעזר אומר רמוני עמקים מביאין וקורין.
פירוש המשנה לרמב"ם ... ולא יביא מן הזיתים הכחושים שהרי אמר זית שמן ולא אמר ארץ זית ודבש.
יריחו – ריח, יראת שמים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הפניות השערות: אהק = סוף-סוף – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרכא, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נרשי; פסק | – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש – גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

==-- ברור הכתוב **אַרְיָן זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ** בפרשת **כי-תבוא**

הכתוב **אַרְיָן זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ** בתבנית טעמים תביר מרכא טפחא סלוק או אתנח מופיע בתורה תשע פעמים (4 בשמות, 1 בויקרא, 4 בדברים) ופעמיים בבבאי. עם הצטברות המקורות העשויים להיות קשורים לכתוב בתבנית טעמים זאת, מוצע הרעיון שכל אחד מהמופעים מלמד על נושא יחודי בשבחה ארץ-ישראל. תבנית הטעמים של **זָבַת חֶלֶב** – מרכא טפחא, מלמדת על רבוי בענין היחודי, וטעם **אַרְיָן** – תביר בא לחלק בשבחה ורבוי ולומר שחלק מסוים פחות מובחר ומשובח מהחלק האחר. לכן אם יש מצווה (מדאורייתא או מדרבנן) הקשורה לענין היחודי היא לא חלה על החלק הפחות משובח. טעם **וְדָבַשׁ** – סלוק או אתנח יגביל באופן מסוים את אי החלות. בפר' **כי-תבוא** יש שני מופעים של הכתוב **אַרְיָן זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ**, אחד בוידוי ביכורים, אחד בוידוי ביעור מעשר שני.

מוצע רעיון לדרוש שמביאים ביכורים רק מחלק מארץ-ישראל ע"פ **אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, בכורים [עמוד רצט טור 2]**
 אפילו בארץ ישראל אין מביאים בכורים מכל מקום, שנאמר כאן: **(דב' תבוא כו,ט) אַרְיָן זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ**, ונאמר להלן: **(שם בא יג,ה) אַרְיָן זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ**, מה להלן ארץ חמשת עממים, אף כאן ארץ חמשת עממים (טט – ע"פ ספרי), שהם: **(שם בא יג,ה) הַכְּנַעֲנִי וְהַחִיטִי וְהַיְבוּסִי**, פרט לפריזי וגרשני שאינם ארץ זבת חלב ודבש (טט – ע"פ רמב"ן שם, מלבי"ם דב').

הכתוב **(דב' תבוא כו,ט) אַרְיָן – תביר זָבַת חֶלֶב** – מרכא טפחא **וְדָבַשׁ** – סלוק, מרכא טפחא מרבה הביכורים משבעת המינים מחצי שבט מנשה בעבר הירדן, תביר ממעט את חלק האמורי שבעבר הירדן ומותר חלקו בעבר הירדן המערבי. מתוך חלק ארץ-ישראל שבא מחמשת העממים לא יביאו את הביכורים הלא מובחרים, כל מין והאזור שבו אינו מובחר או שהפרי אינו מובחר. דבר המסוכם ב-**אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, [בכורים] [עמוד שג טור 1]** אין מביאים בכורים אלא מן המובחר, שנאמר: **מֵאֲרֶזְיָהּ**, ולא כל ארצו¹⁴⁰, **למעט שאיננו מן המובחר**¹⁴¹. לפיכך אין מביאים לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר¹⁴².... ואם הביא שלא מן המובחר כגון תמרים שבהרים ותאנים סורות ומרוקבות וענבים מאובקים ומעושנים¹⁴⁵ – נחלקו אמוראים: עולא ור' יוחנן אמרו לא נתקדשו, וריש לקיש אמר נתקדשו... הלכה שלא נתקדשו¹⁴⁷.

מצאנו ב-**אנצ' תל' כרך ג, [בכורים]**, שבכורים מארץ-ישראל מביאים ממקומות משובחים ומפירות משובחים. הקטע הבא הוא חלק מדין בהבאת ביכורים ב-**ירושלמי בכורים פ"א,ה"א,ה"ב** ובו הכתוב **(במ' קרח יח,ג) בְּאֶרְצָם** – ממעט שותפות ישראל ונכרי בארץ-ישראל (במקומות המשובחים שמהם מביאים בכורים) מלהביא בכורים.
 נוסף לכך את הגלמד ב-**בבלי חולין קלה,ב - קלוא, בענין ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות לגבי חיוב תרומות, מעשרות, ראשית הגז, עריסות להפרשת חלה, בכור**. בדגן הנכרי לוקח חלקו ויש דיון האם הישראלי מפריש רק על חלקו או גם על חלק הנכרי, ובשאר הדברים מתברר כי שותפות הנכרי פטרה אותם מהפרשות השונות. לכן אפשר כי גם בענין ביכורים שותפות הנכרי תפטור את הפירות מהבאת ביכורים.

נעיינ ב-**במדבר קרח יח,ג: בְּפִנְיָי פֶלֶאֱשֶׁר בְּאֶרְצָם אֲשֶׁר-גִּבְיָאוּ לָהֶּן לָךְ יְהִיגָה פֶלֶא-טְהוֹר בְּבֵיתְךָ יֵאכְלֶנּוּ:**
 הפסוק הוא חלק מפסוקי כ"ד מתנות כהונה. התורה שבע"פ דורשת אותו: (א) לשותפות בא"י (ב) לשתי הלחם כמנחה חדשה **(במ' קרח יח,ג) בְּפִנְיָי פֶלֶאֱשֶׁר בְּאֶרְצָם אֲשֶׁר-גִּבְיָאוּ לָהֶּן לָךְ יְהִיגָה** – גרשיים דרגא תביר מרכא טפחא מונח אתנח, גרשיים ... תביר מרמז לכעין יצא להקל ולהחמיר. שותפות הנכרי בשדה או בבהמה בארץ ישראל ממעט (השותפות גורמת להקל) אותם מתרו"מ, בכורים, ראשית הגז, עריסות להפרשת חלה, בכור.
ולחחמיר למאן דאמר שבדגן הנכרי לוקח חלקו ויש דיון האם הישראלי מפריש רק על חלקו או גם על חלק הנכרי. אם הישראל חייב להפריש תרו"מ על כל השדה של השותפות אזי זה להחמיר.

(במ' קרח יח,ג) פֶלֶאֱשֶׁר בְּאֶרְצָם אֲשֶׁר-גִּבְיָאוּ לָהֶּן – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא שתי הלחם של שבועות, שעל כל אחד חלה אותה הלכה. **בבלי מנחות פד,ב ... ת"ל: וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה; ואין לי אלא שתזרע, עלו מאליהן מנין? תלמוד לומר: בשדה; ואין לי אלא בשדה, מנין לרבות שבגן ושבחורבה ושבעציץ ושבספינה? ת"ל: (במ' קרח יח,ג) בְּפִנְיָי פֶלֶאֱשֶׁר בְּאֶרְצָם;**
 ואף על פי שהפסוק נאמר על בכורים כפר"ש דורש ממנו למנחת שתי הלחם של שבועות.
רש"י מסכת מנחות פד,ב ת"ל חג הקציר בכורי מעשיך - חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם היא קודם לכל אשר תזרע בשדה אפי' לחדש של שעורים.
 מנין שתהא קודם לבכורים - של חטין שגדלו בגן ובחורבה דהאי דתנן מן המובחר היינו למצוה.
ת"ל (במ' קרח יח,ג) בְּפִנְיָי פֶלֶאֱשֶׁר בְּאֶרְצָם - אפי' בגן דנאמר כאן (במ' קרח יח,ג) בְּפִנְיָי פֶלֶאֱשֶׁר בְּאֶרְצָם ונאמר להלן בכורי קציר חטים מה בכורים האמור להלן שתי הלחם [קודם לכל] אף כאן שתי הלחם [קודם] לכל בכורים שבארצכם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבי; מהפך פסוק – מוציא פשט; מראש – מאריך; רבי; דוגמ – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות; רבוי ממשות; מרכא טפחא – יתור
לרבות, ככל מקום; דוגמ תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרשה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה הילה רק על חלק מפרשה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נרש; פסוק | – סוף שנתחלק, השלש והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן = 2; זקף-גדול = 3; רביע = 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קרא – סדר קריאת; אולא = גיש = גיש"ט; ויצא מהענין; קרא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראט – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

דברים כי-תבוא כו,טו: סיום וידוי ביעור תרומות ומעשרות: זה נערך בפסח שנת מעשר עני (שנה שלישית ושנה ששית בשבוע שמיטה)

**השקפה ממעין קדשך מן-השמים וברך את-עמך את-ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו
כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: ס**

וידוי ביעור מעשר שני: (ד' תבוא כו,טו) ארץ זבת חלב – תביר מרכא טפחא ודבש – סלוק. כאשר מרכא טפחא מרבה כל המעשר שני,

תביר ממעט את המעשר שני הלא מוכר, והמעשר שני הפדוי, מעשר שני טמא פודין מעשר שני במיוחד מאזורים רחוקים בארץ-ישראל, וכסף הפדיון מובא לירושלים ולא הפירות, אז לא נאמר עליו ביעור מעשר שני. אפשר כי גם מעשר שני וביעור מעשר שני מוגבל לפירות טובים של ארץ-ישראל

כגון: **משנה מסכת מעשר שני פ"ג,מ"ו** פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים יחזור מעשר שני שלהן ויאכל בירושלים ושלא נגמרה מלאכתן סלי ענבים לגת וסלי תאנים למוקצה בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום רבי שמעון בן יהודה אומר משם רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על פירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן שבש"א יחזור מע"ש שלהם ויאכל בירושלים ובה"א יפדה ויאכל בכל מקום והדמאי נכנס ויוצא ונפדה:

מ"ט מעשר שני שנכנס לירושלם ונטמא בין שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בוולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ בית שמאי אומרים יפדה ויאכל הכל בפנים חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ ובה"א הכל יפדה ויאכל בחוץ חוץ משנטמא בוולד הטומאה בפנים:

מ"י הלקוח בכסף מע"ש שנטמא יפדה רבי יהודה אומר יקבר אמרו לו לרבי יהודה ומה אם מעשר שני עצמו שנטמא הרי הוא נפדה הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא אינו דין שיפדה אמר להם לא אם אמרתם במעשר שני עצמו שכן הוא נפדה בטהור ברחוק מקום תאמרו בלקוח בכסף מעשר שאינו נפדה בטהור ברחוק מקום:

נטע רבעי – כרם רבעי: (ד' תבוא כו,טו) ארץ זבת חלב – תביר מרכא טפחא ודבש – סלוק. אפשר כי מרכא טפחא מרבה את הנטע רבעי – כרם רבעי לשבח בשביל פירות בירושלים ובשביל להכין מהם נסכים לבית המקדש בטהרה, וטעם תביר רימוז למעט פדיון כרם רבעי בתחום בארץ-ישראל הסמוך לירושלים ולהעלותו אליה כנאמר ב-**משנה מסכת מעשר שני פ"ה,מ"ב** כרם רבעי היה עולה לירושלם מהלך יום אחד לכל צד ואי זו היא תחומה אילת מן הדרום ועקרבת מן הצפון לוד מן המערב והירדן מן המזרח ומשרבו הפירות התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה ותנאי היה הדבר שאימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה רבי יוסי אומר משחרב בית המקדש היה התנאי הזה ותנאי היה אימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה:

מעבר לתחום זה פודין הנטע רבעי.

פירוש הריב"ז למשנה מעשר שני פ"ה,מ"ב
כרם רבעי היה עולה לירושלם מהלך יום אחד לכל צד. פי' כל כרם רבעי שהיה רחוק מירושלים לא היה נפדה, ותיחמו חכמים את התחומין מן הדרום כרמים שבאילת, ומן הצפון הכרמים שבעקרבת, וממערב לוד, וממזרח הירדן, מאי טעמ', בשביל שהיו עושים יין בטהרה לנסכין, ולא היו עובדין מצויות, התקינו שיהו כל עינבי כרם רבעי עולין לירושלם מהלך יום אחד לכל צד, והרחוקין מזה השיעור נפדין. (טט – מרחק יום אחד הלכה זאת מרבנן ראה ר"ש)
משרבו הפירות בירושלם התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה. פי' אפי' כרם רבעי העומד בצד החומה של ירוש'.

ותנאי היה התקינו אימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה. כלומר כיון שיראו שימעטו הפירות יחזרו להעלות כל עינבי כרם רבעי ככתחילה.

ר' יוסי אומר משחרב וכו', כלומר חורבן הבית גרם התנאי הזה, ואימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה כתחילה, להעלות העובדין של כרם רבעי בירושלם.

פירוש המשנה לרמב"ם מעשר שני פ"ה,מ"ב מה שחייבו להעלות כרם רבעי לירושלם מכל מקום שבינו ובין ירושלם מהלך יום או פחות הוא כדי למלאת שוקי ירושלם בפירות, והוא אמרם כדי לעטר שוקי ירושלם בפירות. וכאשר נתרבו הפירות בירושלם התקינו שיהא רשאי לפדותו ואפילו סמוך לחומה, והתנו בעיקר תקנה זו שלא תהיה תמידית לכל הדורות אלא מתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה שמה יתמעטו הפירות ונצטרך להעלותם ....

ר"ש משנה מעשר שני פ"ה,מ"ב
כרם רבעי – שאמרה תורה קדש הלולים וגמר קדש קדש ממעשר שני שצריך להעלות פירות לירושלים או לפדותם להעלות הדמים לירושלים ותיקנו חכמים במהלך יום אחד לכל צד שלא יפדוהו אלא פירות עצמן יעלה ויאכלם שם כדפרשי' בפ"ק דביצה (דף ה א) כדי לעטר שוקי ירושלם בפירות ובירושלם (הל' ב) א"ר הילא בראשונה היו עושין בטהרה לנסכים ולא היו עובדין מצויות התקינו שיהא עולה לירושלים מהלך יום אחד משרבו המדות התקינו שיהא נפדה אפי' בכרם העומד בצד חומה לירושלים:

אימתי שירצו – אם יראו שיתמעטו הפירות יחזיר הדבר לכמות שהיה ומה שביקש רבי אליעזר להפקיר כרמו לעניים (ביצה פ"א דף ה א) לפי שלאחר חורבן נתמעטו הפירות ולא היה יודע שנמנו חבריו והתירו משום חורבן:

דברים כי תבוא כז,ב: והיה ביום אשר תעבדו את-ה' אלהיך אשר-ה' אלהיך נתן לך
והקמת לך אבנים גדולות ושרת אתם בשיר:

ביום אשר תעבדו את-ה' אלהיך – זרקא מונח מונח סגול, כעין הוספות אחדות מסוג הענין על הענין, ו/או הורדות אחדות מסוג הענין מהענין. נסמן ההוספות או ההורדות בתוך פ' רש"י (ב) והקמת לך – (טט – הוספה (הושע ד,ט) וישתים עשרה אבנים תקים והושע בן-אמון הירדן) בירדן, (טט – הורדה (הושע ד,ט) וישאו שתי-עשרה אבנים מתוך הירדן) ואחר כך תוציא משם אחרות ותבנה מהן מזבח בהר עיבל; נמצאת אתה אומר: שלשה מני אבנים היו: שתיים עשרה בירדן, וכנגדן בגלגל, וכנגדן בהר עיבל, כדאיתא במסכת סוטה (לה, ב) **שפת"ח** ג' מיני אבנים שכתב רש"י ר"ל ג' מיני מקומות. (טט) האבנים מהירדן הובאו להר עיבל ושדו סיד וכתבו התורה וקלפו והביאו לגלגל, או שהביאו האבנים מעיבל לגלגל)

דברים כי תבוא כז,ד: והיה בערבכם את-ה' אלהיך

תקינו את-האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום ביהר עיבל ושרת אתם בשיר:

והיה בערבכם את-ה' אלהיך – זרקא מונח סגול, כעין הוספות אחדות מסוג הענין על הענין, ו/או הורדות אחדות מסוג הענין מהענין. נסמן ההוספות או ההורדות בתוך פ' ר' יוסף בכור שור (ד) תקינו את-האבנים האלה ביהר עיבל – עתה קבע להם מקום להיות מונחות שם (נראה שמדבר בקבוצת האבנים השניה שמוסיפה מהירדן על הארץ). לפי שהיתה הקללה כנגד ה' עיבל, צוה שתהא נכתבת שם לפנייהם כשיקבלו עליהם הקללה, אם לא יקיימו; ועוד, להיות נחמה לאותן שעומדין על הקללה בהר עיבל (ראה להלן, יג), שהתורה אצלם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנו משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; זרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרישה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סיום שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קראא – סדר קריאת; אולא = גיש = גרש"ט – יוצא מהענין; קראא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מוציאה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בולכה;

1.5 דברים תבוא כו,א (התשע"ה)

והמקבילה בביצוע בפועל, **יהושע ד,ג:** וצונו אותם לאמר
 שאו-לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הפנהים הכין שמים-עשרה אבנים
 והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר-תלינו בו הגלילה: ס

דברים כי תבוא כו,ג:

וְכַתַּבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבֶרֶךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֶה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-הִיא אֶל-הַיַּרְדֵּן וְנָתַן לָךְ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֱלֹהֵי-אַבְרָהָם לְךָ:
[ג] וְכַתַּבְתָּ עֲלֵיהֶן – מונח רביעי, לפחות ארבע, כאן כפירוש **בעה"ט** בפסוק (**דב' תבוא כו,ח**) **הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיַּטֵּב**, בגימטריא **גם בשבעים לשונות**, כפרשה זו נעלם סמ"ך לומר אע"פ שכתוב (פסוק ב) ביום אשר תעברו את הירדן; נתחלקו ס' מילין קודם שהקימו את האבנים; כדאיתא בסוטה (עיי"ש לג; ב וסנהדרין מד; א):

דברים כי תבוא כו,ח:

וְכַתַּבְתָּ עַל-הָאֲבָנִים אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיַּטֵּב: ס
הַתּוֹרָה בְּסִימְנִיה, "מ גימפל בניש, התשנ"ט ע' ק"ח, **שפת"ח** מפנה לפירושו ב-**דברים א ה** **בְּאֵר אֶת-הַתּוֹרָה** מכאן אמרו חז"ל שניתנה התורה בשבעים לשון, רמז לדבר במילת היטב – ה, הי, היט, היטב בגימ' שבעים.
וְכַתַּבְתָּ עַל-הָאֲבָנִים – מונח רביעי, לפחות ארבע, כאן כפירוש בעה"ט בפסוק (כו,ח) **הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיַּטֵּב**, בגימטריא **גם בשבעים לשונות**, ראה גם **דברים כי תבוא כו,ג**

דברים א ג – ה:

[ג] וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעַשְׂתֵּי-עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאֶחָד חֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ אֱלֹהִים:
[ד] אַחֲרֵי כֵן חִתּוּ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּהַשְּׁבֹן וְאֶת עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן אֲשֶׁר-יוֹשֵׁב בְּעַשְׂתָּרַת בְּאֲדָרְעִי:
[ה] בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מִזְרָח הַיַּרְדֵּן אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֵאמֹר:

אפשר כי ענין לדרוש שיעור מרומז בטעם תלישא-גדולה בתחילת הענין **דברים א ג** **דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל** – תלישא-גדולה, פסוק ד' הוא כעין מאמר מוסגר המלמד על זמן הדיבור - הבאור ותחילת פסוק ה' מלמד מקום הדיבור – הבאור. והמשכו **הואיל משה באר את-התורה הזאת לאמר:** כאילו נאמר **דברים א ג** **דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ אֱלֹהִים: דב' א ה** **הואיל משה באר את-התורה הזאת לאמר** נמצא כי טעם תלישא-גדולה המלמד שיעור מוצא דרשת השיעור בקרא **דב' א ה** **הואיל משה באר את-התורה הזאת ומקיש בכעין ג"ש באר את-התורה אל הקרא דברים כי תבוא כו,ח** **הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיַּטֵּב:** ודורש מגימטריא צירופי אותיות היטב שבעים לשון.

שבעים לשון נמצא גם ב-בראשית נח עם טעם תלישא-גדולה.

דברים כי-תבוא כז:

ס [טו] אָרִיז הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה תּוֹעֵבַת ה' מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשֵׁם בְּסֶתֶר וְעָנִי כָל-הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן: ס
[טז] אָרִיז מִקְלָה אֲבִיו וְאָמֵן וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס
[יז] אָרִיז מִסֵּיג נְבוֹל רַעְהוּ וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס
[יח] אָרִיז מִשֶּׁנֶּה עֹנֵר בְּדָרְךָ וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס
[יט] אָרִיז מִטָּה מִשְׁפָּט גֵר-יָחֹם וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן:
[כ] אָרִיז שִׁכְבַּ עִם-אִשְׁתׁ אֲבִיו כִּי גָלָה כְּנָף אֲבִיו וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס
[כא] אָרִיז שִׁכְבַּ עִם-כָּל-בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס
[כב] אָרִיז שִׁכְבַּ עִם-אֲחֵרָתוֹ בֵּת-אֲבִיו אוֹ בֵּת-אִמּוֹ וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס
[כג] אָרִיז שִׁכְבַּ עִם-חֲתָנָתוֹ וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס [כד] אָרִיז מִכָּה רַעְהוּ בְּסֶתֶר וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס
[כה] אָרִיז לִקְחַ שָׂחַד לְהַכּוֹת נַפְשׁ הֵם נָקִי וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס
[כו] אָרִיז אֲשֶׁר לֹא-יָקִים אֶת-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה-הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: פ

דברים כי תבוא כז,טו:

ס אָרִיז הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה תּוֹעֵבַת ה' מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשֵׁם בְּסֶתֶר וְעָנִי כָל-הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן:
אָרִיז הָאִישׁ - מונח פזר - תגהו לענינו כאן - הרחקה של עושה ומדיח בסתר לע"ז ולענין אחר - גל עיני ואביטה – אפשר כפי' **בעל הטורים** (יד) קול רם, וסמך ליה האיש אשר יעשה פסל, לומר שבקולו של רם; היינו בקול הקב"ה שמעו דיבר אנכי ולא יהיה לך, **בְּסֶתֶר**, ד' במסורה, ושם בסתר, מכה רעהו בסתר (להלן כז; כד), כי אתה עשית בסתר (ש"ב יב; יב) בענין בת שבע, כי תאכלם בחסר כל בסתר (להלן כח; נז), לומר **אם תעשה בסתר; תאכל בחסר כל בסתר:** ראה פזר תלישא

דברים כי תבוא כז,טז:

ס אָרִיז מִקְלָה אֲבִיו וְאָמֵן וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן:
ס אָרִיז - זקף-גדול, ענין של שלוש נקודות, שתיים באופן אחד אחת באופן אחר, שלושה שותפים ביצירת אדם, שני אנשים אביו ואמו ואחד הקב"ה, המרומז בטעם זקף-גדול שתי נקודות כנגד שני יו"ד וקו כנגד ו"ו בגי' כ"ו המרמז לשם הוי"ה. המקלל אביו או אמו בשם ה' מתחייב מיתת בית דין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השמות: אהיה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי ממשותף; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, כ"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סיום שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהוצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ראה זקף-גדול

דברים כי-תבוא כז,ז: אָרוֹר מְסִיג נְבוּל רַעְהוּ וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן: ס

אָרוֹר – זקף-גדול, ענין של שלוש נקודות, שתיים באופן אחד אחת באופן אחר, מתואם עם **פי' דש"י** בפסוק **דברים שפטים יט,יד: לָא תְּסִיג נְבוּל רַעְהוּ אֲשֶׁר נְבוּל רַעְהוּ אֲשֶׁר בְּנִחְלָתָךְ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר הָיָה אֱלֹהֶיךָ נִתַּן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: ס**
המסיג גבול בארץ ישראל עובר בלא תסיג ולא תגזול, המסיג גבול בחו"ל עובר בלא תגזול.
ומדרשו בהקשר לפסוקים אחרים שכאן העוסקים בעריות, ארור המסיג אשת רעהו.

ראה זקף-גדול

דברים כי-תבוא כז,כא: אָרוֹר שָׁכַב עִם-כָּל-בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן: ס

אָרוֹר – זקף-גדול, ענין של שלוש נקודות, שתיים באופן אחד אחת באופן אחר, מתואם עם **ויקרא קדשים כ, [טו] וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שִׁכְבֹתוֹ בְּבֵהֵמָה מוֹת יוֹמָת וְאֵת-הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ: [טז] וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל-כָּל-בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגִיתָ אֶת-הָאִשָּׁה וְאֵת-הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיתָם בָּם:**

מנחת חנוך מצוה ר"י לא תשכב עם בהמה (וחיה ועוף בכלל זה) – זכר רובע ונרבע (שתי נקודות), **מצוה ר"א** אשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה, ומצוה ר"י נלמד גם על טומטום ואנדורגיניוס שאסורים בלהיות נרבעים (נקודה אחת)

ראה זקף-גדול

דברים כי-תבוא כז,כב: אָרוֹר שָׁכַב עִם-אֶחָיו בֶּת-אָבִיו אוֹ בֶת-אִמּוֹ וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן: ס

אָרוֹר – רביע, ארבעה איסורים מתואם עם **ויקרא קדשים כ, [יז] וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִקַּח אֶת-אֶחָיו בֶּת-אָבִיו אוֹ בֶת-אִמּוֹ וְרָאָה אֶת-עֵרְוָתָהּ וְהָיָה-תְּרָאָה אֶת-עֵרְוָתוֹ תִּסַּד הוּא וּנְכַרְתּוּ לְעֵינָי בְּנֵי עַמֶּם עֵרְוַת אֶחָיו וְלָהּ עֹנֵו יִשָּׂא:**

מנחת חנוך מצוה קצ"ב שלא לגלות ערות אחות בכל צד בין שהיא אחות מאב לבד לבין שהיא אחות מאם לבד, בין שהיא אחות מאנוסת אביו ובין שהיא אחות מאם מן הזנות ... שנאמר **וי' אח"מ יח,ט** ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ [לא תגלה].

ראה רביע

דברים כי-תבוא כז,כג: אָרוֹר שָׁכַב עִם-חֵתְנָתוֹ וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן: ס

אָרוֹר – זקף-גדול, ענין של שלוש נקודות, לפנינו שתי דרכים להסביר שלוש נקודות.
א' חותנת בחיי האשה בשלושה לאוים: משום אם אשתו, משום אשת איש (אם היא נשואה), משום אשה ובתה.
ב' ע"פ **מנחת חנוך מצוה ר"ג ערות אשה ובתה, מצוה ר"ד ערות אשה ובת בנה, מצוה ר"ה ערות אשה ובת בתה**, מביא הארור הזה, ומסביר כי בחיי אשתו השוכב והאשה הנוספת נשרפין. אחרי מות אשתו מחלוקת תוספות ורמב"ם סוברים כרת אחרי מות האשה לעומת רש"י ועוד ראשונים שאין כרת.
כמו כן התורה אסרה שלוש נשים כלפי מעלה אמה ושתי זקנותיה, (היינו חמות ואמה וחמותה) ושלוש נשים כלפי מטה בתה, בת בתה ובת בנה. ורבנן גזרו על עוד ארבע כלפי מעלה (אמהות של הזקנות) ועוד שתיים כלפי מטה (בת בת הבת, בת בת הבן) .

ראה זקף-גדול

דברים כי-תבוא כז,כו: אָרוֹר אֲשֶׁר לֹא-יָקִים אֶת-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה-הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן: פ

רמב"ן (כו) אֲשֶׁר לֹא-יָקִים אֶת-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה-הַזֹּאת - כאן כלל את כל התורה כולה, וקבלוה עליהם באלה ובשבועה; לשון רבנו שלמה. ולפי דעתו, כי הקבלה הזאת - שיודה במצות בלבו ויהיו בעיניו אמת, יאמין שהעושה אותן יהיה לו שכר, והעובר עליהן יענש; ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם, הנה הוא ארור. אבל אם עבר על אחת מהן, כגון שאכל החזיר והשקץ לתאווה, או שלא עשה סוכה ולולב לעצלה, איננו בחרם הזה; כי לא אמר הכתוב 'אשר לא יעשה את דברי התורה הזאת', אבל אמר: אבל אמר: **אֲשֶׁר לֹא-יָקִים... לַעֲשׂוֹת;** כטעם 'קיימו וקבלו היהודים עליהם' (אס' ט,כו). **[והנה הוא חרם המורדים והכופרים].**
ובירושלמי בסוטה (ז, ד [כא,ד]) ראיתי: **אשר לא יקים** - וכי יש תורה נופלת? רבי שמעון בן יקים אומר: זה החזן; רבי שמעון בן חלפתא אומר: זה בית של מטן, דמר רב הונא רב יהודה בשם שמואל: על הדבר הזה קרע יאשיהו (ראה מ"ב כב,יא), ואמר: עלי להקים. רבי אסא בשם רבי תנחום ברבי חייה: למד ולימד ושמר ועשה והיתה ספיקה בידו להחזיק ולא החזיק, הרי זה בכלל **אָרוֹר**.
ידרשו ב'הקמה' הזאת - בית המלך והנשיאות, שבידם להקים את התורה ביד המבטלים אותה; ואפילו היה הוא צדיק גמור במעשיו, והיה יכול להחזיק התורה ביד הרשעים המבטלים אותה, הרי זה **אָרוֹר**. וזה קרוב לענין שפירשנו. ואמרו על דרך אגדה: זה החזן בשעה שאינו מקים סיפרי תורה להעמידן כתקנן שלא יפולו. ולי נראה: על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתבו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד,ח), שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחוריו, שמצוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר: "זאת התורה אשר שם משה" וגו' (דב' ד,מד); וכן נהגו.

אָרוֹר – רביע, (א) הגבהת ספר תורה לארבע כיוונים **רמב"ן** ... ובירושלמי בסוטה (ז,ד [כא,ד]) ראיתי: **אשר לא יקים** - וכי יש תורה נופלת? רבי שמעון בן יקים אומר: זה החזן; ... ולי נראה: על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתבו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד,ח), שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחוריו, שמצוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר: "זאת התורה אשר שם משה" וגו' (דב' ד,מד); וכן נהגו.

אָרוֹר – רביע, (ב) **רמב"ן** ... רבי אסא בשם רבי תנחום ברבי חייה: **למד ולימד ושמר ועשה** והיתה ספיקה בידו להחזיק ולא החזיק, הרי זה בכלל **אָרוֹר**
אֲשֶׁר לֹא-יָקִים אֶת-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה-הַזֹּאת – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה ההלכה או הענין הנידון **לַעֲשׂוֹת אוֹתָם**. כאן כפי' **הרמב"ן** ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם, הנה הוא **אָרוֹר**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הפניות השערות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מראש – מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות; רבוי משמעות; מרכא ספקא – יתור לרבות; מכל מקום; דוגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושע, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סדר שנתקל, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קופא – סדר קריאת; אולא = גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קופא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 דברים תבוא כו,א (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)

דברים כי-תבוא כו,טו: השקיפה ממעון קדשך מן-השמים וברך את-עמך את-ישראל ואת הארץ אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: ס

דברים כי-תבוא כו,טז – יט: ס [טז] היום הנה ה' אלהיך מצוץ לעשות את-החקים האלה ואת-המשפטים ושמרת ועשית אותם ככל-לכתך ויכיל נפשך:

[יז] את-ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרךיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו: [יח] וה' האמרת היום להיות לך לעם סגולה כאשר דבר-לך ולשמר כל-מצותיו:

[יט] ונתתך עליון על כל-הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיתף עם-קדש לה' אלהיך כאשר דבר: ס

(דב' תבוא כו,טז) היום הנה – מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע דרשות שונות מהכתוב "היום הזה" וחלקן במשמע של "כל יום". הנשמה מתחדשת "כל יום" ע"י בוראה ומביאה כעין ביכורים לבוראה, מעשיה הטובים וה' מברכה שתשנה ותביא כל יום. להלן הסבר ע"פ **[פתרון תורה פרשת והיה כי תבוא (המתחיל בעמוד 277)]** (ט:ט) א) תפילה שלש פעמים ביום (ט:ט) ב) תפילה מביאה להתחטאות ותשובה (ט:ט) ג) המביא ביכורים מבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ-ישראל והקב"ה מברכו שישנה ויביא לשנה הבאה (ט:ט) ד) אמר ר' לוי כך אמר להן משה לישראל בכל יום תהא תורה חביבה עליכם כאילו היום קיבלתן אותה מהר סיני, (ט:ט) ה) "היום הזה" היינו בכל יום ישראל עושים את ה' חטיבה **[רש"י בבלי ברכות ו,א]** חשיבות ושבח) אחת בעולם. וה' עושה את ישראל חטיבה אחת בעולם.

(ט:ט) א) תפילה שלש פעמים ביום. **(דב' תבוא כו,טז) היום הנה ה' אלהיך מצוץ לעשות את-החקים האלה ואת-המשפטים וגו', ז** ה' ש' ה' (זה הוא שאמר הכתוב) על ידי דויד **(תהלים צה,י)** באו נשמתה ונכרעה נברכה לפניך' עשנו: והלא השתחוויה בכלל כריעה וכריעה בכלל השתחוויה ומפני מה אמ' דויד שלשה לשונות הללו, אלא צפה דויד ברוח הקדש וראה שבית המקדש עתיד חרב וקרבות ובכורים פוסקין עמד והתקין להם שיהו מתפללין שלשה פעמים ביום, וכל המתפלל מעלין עליו כאילו מביא ביכורים למקדש, נאמ' כן **(תהלים צה,י)** באו נשמתה ונאמ' בכורים **(דב' תבוא כו,טז) והשתחווית לפני ה' אלהיך:**

(ט:ט) ב) תפילה מביאה להתחטאות ותשובה. אמר ר' אלעזר חביבה תפלה לפני הקב"ה יתיר ממאה מעשים טובים שמתחלה נגזר עליו על משה שלא תעבור את הירדן. ובשכר תפלה אחת שהתפלל אמ' לו הקב"ה' עלה ראש הפסגה וגו', ובדבר הזה עלה ראש הפסגה בשכר תפלה אחת שהתפלל לפניו, לכך נאמ' **(תהלים צה,י)** באו נשמתה ונכרעה נברכה וגו'. **(דב' תבוא כו,טז) היום הנה** מה כתוב למעלה מן הענין **(דב' תבוא כו,טז) השקיפה ממעון קדשך וגו', אמר [עמוד 281]** ר' אבהו משום ר' יוסי בר חנינא בא וראה כמה מתחטאין בעלי מצות לפני הקב"ה ויש להן פתחון פה לעושי מצוה. ר"ת של **(דב' תבוא כו,טז) היום הנה י-ה-ו-ה אלהיך** מהוים ה-ה-י-א צירוף חודש אלול – חודש התשובה (תודה לרב א"מ פרל הי"ו).

(ט:ט) ג) למביא ביכורים ומבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ-ישראל והקב"ה מברכו שתשנה ותביא לשנה הבאה. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אילא יורד אדם לתוך שדהו, ראה אשכול שבכר, תאנה שבכרה, רמון שבכר, נוטלו ומניחו בסל ובא ועמד באמצע העזרה, שני' ולקח הכהן הטנא וגו' ומבקש רחמים **(ט:ט) א)** על עצמו **(ט:ט) ב)** ועל ישראל **(ט:ט) ג)** ועל ארץ ישראל, **(ט:ט) ד)** שני' **(דב' תבוא כו,טז) השקיפה**, על עצמו. **(ט:ט) ב)** וברך את-עמך, על ישר', **(ט:ט) ג)** ואת הארץ אשר על ארץ ישראל, ולא עוד אלא שהוא אומר איני זו עד שתעשה לי **(דב' תבוא כו,טז) היום הנה**, שנאמר **(דב' תבוא כו,טז) ארץ זבת חלב ודבש**. **(דב' תבוא כו,טז) היום הנה**, אמר ר' שמעון בן אלעזר המביא ביכורים למקדש יצאה בת קול ואמרת לו כך תשנה ותביא לשנה הבאה ותבוא כיום הזה כאדם שהוא נותן פרי חדש לחברו ואמר לו יהי רצון שתשנה ותתן לי לשנה הבאה. ב-**[ליקוטי תורה, האדמו"ר הזקן]** מבואר כי ר"ת של **(דב' תבוא כו,טז) ודבש** **(דב' תבוא כו,טז) היום הנה** י-ה-ו-ה מהוים ו-ה-ה-י צירוף חודש מר-חשון. אפשר כי ברכת ה' שתשנה ותביא מתגלה בו מר-חשון, שבו מתחילים להתפלל בברכת השנים של שמונה עשרה "תן טל ומטר". כאשר הגשמים בעתם כבר יש תנאים שהברכה תחול.

(ט:ט) ד) אמר ר' לוי כך אמ' להן משה לישראל בכל יום תהא תורה חביבה עליכם כאילו היום קיבלתן אותה מהר סיני. **(דב' תבוא כו,טז) היום הנה ה' אלהיך מצוץ** וגו', וכי עד עכשו לא צוה הקב"ה את ישראל, והלא אותה שנה שנת הארבעים היתה, שנאמר ויהי בארבעים שנה וגו', וכבר נצטוו ישר' על דברי תורה משנה ראשונה, ומה ת"ל **(דב' תבוא כו,טז) היום הנה**, אמר ר' לוי כך אמ' להן משה לישראל בכל יום תהא תורה חביבה עליכם כאילו היום קיבלתן אותה מהר סיני, וכן הוא אומ' והודעתם לבניך ולבני בניך, ואומר יום אשר עמדת לפני ה' אלי' וגו', **(דב' תבוא כו,טז) את-החקים האלה**, אילו המדרשות, ואת-המשפטים אילו הדינים. **(ט:ט) ב)** מידה שנייה **(ט:ט) דרך שניה להסביר**, חקים ומשפטים להרבות קלין וחומרין וגזרות שוות ודקדוקי סופרים. **(ט:ט) ה)** "היום הזה" בכל יום ישראל עושים את ה' חטיבה אחת בעולם וה' עושה את ישראל חטיבה אחת בעולם.

... שהיו בישראל מוסרין את עצמן על קדושת שמו של הקדוש ברוך הוא (כמו שלמד בקטע קודם, שלא הובא כאן, על מותו של ר' עקיבא). לפיכך עשו את הקדוש ברוך הוא חטיבה בעולם שני' **(דב' תבוא כו,טז) את-ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרךיו וגו' וכשם שישראל עשו הטובה (ט:ט) חטיבה?** בעולם כך הקב"ה עושה את ישראל הטובה **(ט:ט) חטיבה?** בעולם, שני' **(דב' תבוא כו,טז) וה' האמרת היום להיות לך לעם סגולה וגו' ואומר (ישעיהו מט,ג) ויאמר לי עבדי יאמרה ישראל אשר-בך אתפאר:** **(דב' תבוא כו,טז) ונתתך עליון על כל-הגוים אשר עשה לתהלה וגו' אמר ר' יהושע בן לוי כשם שאצבע גדולה שביד היא כובשת את ארבע אצבעות כך עתידין ישר' לכבוש את אומות העולם תחתיהן, שני' **(דב' תבוא כו,טז) ונתתך עליון וגו'.****

(דב' תבוא כו,טז) ונתתך עליון – מונח רביעי, התפקיד לפחות ארבע, רמז למשלו של ר' יהושע בן לוי כשם שאצבע גדולה שביד היא כובשת את ארבע אצבעות כך עתידין ישר' לכבוש את אומות העולם תחתיהן, ובמעט שני ב-**[מדרש תנחומא (בובר) פרשת כי תבוא]** אמר ר' יהושע בן לוי כשם שהעליה כובשת, כך ישראל עתידין לכבוש ארבע מלכיות, שנאמר **(דב' תבוא כו,טז) ונתתך עליון על כל-הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת**. חסלת פרשת תבא. **ט:ט** בקשר לסעיפים ד,ה, שלשה האבות התחילו לעשות את הקב"ה חטיבה, אבל רק בקבלת התורה בהר סיני ע"י כל עם ישראל, הקב"ה נעשה חטיבה אחת בעולם. דבר זה מרומז בר"ת **(דב' תבוא כו,טז) את-י-ה-ו-ה האמרת היום** א-י-ה-ה צירוף חודש סיון שבו קבלו תורה מסיני. **(דב' תבוא כו,טז) את-ה'** – מקף כרב-מצב לקבלת תורת ה' א) עם ישראל מקבלים תורת ה' בין ברצון בין באונס. **(ב)** אם ישראל אינם מקבלים תורת ה'. **[בבלי שבת פח,א] (שמ' יתרו יט,ז) ונתתך בפתחית הקה':** אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הפצית השערות: אהיה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא – מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאק – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאק – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאק – קבוצה עם הלכה שזה לפישה; מרכא תביר טפאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סוּר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצו פסוק – הקיש; השלישי:
(קדמא – סדר קדמות; אלא – גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מתיבה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מתיבה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה – מוטב, ואם לאו – שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא
בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא. (רש"י שבת שם) מודעא רבה – שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם – יש להם
תשובה, שקבלוה באונס. ... דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב (בר' אלא) וַיְהִי־עֶרְבַּ וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי: ה"א יתירה למה לי? – מלמד
שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה – אתם מתקיימין, ואם לאו – אני מחזיר אתכם
לתוהו ובוהו. ואף שדורשים שתחילה ישראל קבלו את התורה באונס, אבל בימי אחשוורוש חזרו וקבלוה ברצון, אבל עצם הקבלה
מקיימת את הבריאה. (דב' תבוא כו"ז) אַתְּ־הוּא הָאֱמֶרֶתְּ – מרכא טפאק, יתור לרבות חשיבות ושבח לקב"ה (א) ע"י כל אומות העולם
שקודם לכך לא רצו לקבל תורת ה'. (ב) והרבה יותר מזה כל יום התחדשות מעשה בראשית העצומים.

דברים כ"ט – יט:

[ו] אַתְּ־הוּא הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם לְהַיּוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וְלִלְכֶת בְּדַרְכָּיו וְלִשְׁמֹר הַקְּיוֹ וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹלֵךָ:
[יח] וְהָיָה הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם לְהַיּוֹת לְךָ לְעַם סְגֻלָּה פְּאֶשֶׁר דְּבַר־לְךָ וְלִשְׁמֹר כָּל־מִצְוֹתָיו:
[יט] וְלִתְחַתְּךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהַלְקָהּ וְלִשְׁמֹעַ וּלְתַפְאֶרֶת וּלְהַיּוֹתָ עִם־קָדְשׁ לְה' אֱלֹהֶיךָ פְּאֶשֶׁר דְּבַר: ס
תוספתא מסכת סוטה (ליברמן) פרק פ"ז, ה"י ... ועוד אחרת דרש (ע"פ ה"ט, ר' אלעזר בן עזריה שזו הייתה שבת הנשיאות שלו, עת כיהן
במקביל לרבן גמליאל) (דב' תבוא כו"ז) אַתְּ־הוּא הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם (דב' תבוא כו"ז) וְהָיָה הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם אמר להם הקדוש ברוך הוא כשם
שעשיתם אותי חטיבה אחת בעולם אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם הבא.
שמעתי מהרב נחמן יוסף וילהלם הי"ו ע"פ פנימיות התורה, בורא עולם שאל את נשמת ישראל האם רצונה ביחוד עמו בדרך ללא נסיונות
אך היחוד יהיה אחר זמן רב, או בדרך עם נסיונות בעולם החומר וכביכול העלם א-להות והיחוד יהיה בזמן קצר. ונשמתי ישראל בהרהר
בדרך עם הנסיונות. הכתובים כאן מלמדים משהו מעניין זה. (דב' תבוא כו"ז) וְהָיָה – וי"ו הוי"ה, בפסוק (שם בשלח יג,א) וְהָיָה הַלֵּךְ לְפָנֶיךָ יוֹמָם
נדרש כי וְהָיָה זה ה' ובית דינו היא המלכות. אמנם יש מחלוקת האם בכל מקום צירוף זה מלמד על ה' ובית דינו, נניח שפה זה ה' ובית דינו.
בנוסף המלכות היא גם השכינה ומבואר ב- [תניא מבואר הרב אברהם אלשוילין] מפתח ענינים: שכינה ... אלו (שכינה מקור נשמות
ישראל). ע"פ רש"י [בבלי ברכות ו,א] (דב' תבוא כו"ז) אַתְּ־הוּא הָאֱמֶרֶתְּ – לשון חשיבות ושבח, (דב' תבוא כו"ז) וְהָיָה הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם משמע
מהכל שה' וב"ד של מעלה פסקו על זכות ישראל בעבודתו בעולם הזה וכתוצאה נפתחה הדרך ליחוד קוב"ה ושכינתה.

להיות לו לעם סגולה - זקף-קטן בתפקיד שני לימודים.

הסבר הירידה: אפשר כי טעם מלת להיות – מרכא (= מאריך) רומז על הרחקת מקומה של נשמת ישראל אל הבריאה במקום של
כביכול העלם א-להות ונשאת קשורה לא-להות בקיום תורה ומצוות ואז היא להיות לו לקוב"ה לעם סגולה בבריאה. זה מביא
לעליה: להיות – מרכא (= מאריך) לו – פשטא (לה' שהוא פשוט היחיד, בלתי מורכב) לעם – מונח (בתורה ומצוות) סגולה – זקף-
קטן בתפקיד שניים. כלומר מאריך (אל העתיד) לעולם הבא את הוויית היחוד של קודשא בריך הוא ושכינתה (זו כנסת/נשמת ישראל).
ועוד זקף-קטן כשתיים, כאשר בין היתר הבריאה עולה מדרגה ממדרגה שנפלה אליה בחטא אדם הראשון אל מדרגת התיקון.

(דב' תבוא כו"ז) וְהָיָה הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו לפי שמלווה בשני פרטים אחריו

(א) להיות לו לעם סגולה פאשר דבר-לך (ב) ולשמר כל-מצותיו: ולכן מתאים המשך התוספתא שכשכר ישראל על
פרטום שם השם יחודו, ואחדותו בעולם הזה השם יעשה את עם ישראל יחידים לעולם הבא, היינו ביחוד שלם עם הבורא.

[בבלי ברכות ו,א]

אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: מנין שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין - שנאמר (ישעיה סב,ח) נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ וּבְיָרוּעַ עֵצָו;
בימינו - זו תורה, שנאמר: (דב' וזח"ב לג,ב) מִיָּמֵינוּ אִשְׁדַּת אֲשֶׁר דַּת לְמוֹ: וּבְיָרוּעַ עֵצָו - אלו תפילין, שנאמר: (תהי כט,א) ה' עָז לְעַמּוֹ יִתָּן. ומנין
שהתפילין עוז הם לישראל - דכתיב: (דב' תבוא כח,י) וְרָאוּ כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם הָיָה נִגְרָא עֲלֵיהֶם וְגִרָאוּ מִמֶּנּוּ: ותניא, רבי אליעזר הגדול
אומר: אלו תפילין שבראש. (כאן משלב מתפילין של ראש של ישראל אל תפילין של ראש של הקוב"ה) אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא
בר אבין: הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו? אמר ליה: (דב' תבוא יז,א) וְיָמֵי כְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל גְּיוֹ אֶחָד פְּאַרְצֵי. ומי משתבח קודשא בריך
הוא בשבחייהו דישראל (האם ה' משתבח בעם ישראל)? - אין, דכתיב: (דב' תבוא כו"ז) אַתְּ־הוּא הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם (כתיב) (דב' תבוא כו"ז) וְהָיָה
הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת (חטיבה ע"פ רש"י [בבלי ברכות ו,א] - חשיבות ושבח, טט:
אחת = יחידות ואחדות) בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם; אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר: (דב' וא' ז,ד) שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר: (דב' תבוא יז,א) וְיָמֵי כְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל גְּיוֹ אֶחָד פְּאַרְצֵי. אמר ליה רב
אחא בריה דרבא לרב אשי: תינח בחד ביתא (הסבר זה נח כאשר מדובר בבית אחד לפי המשך זה תפילין של ראש), בשאר בתי מאי? - אמר
ליה: (דב' ז,ד) גְּיֵי מִיָּגוֹ גְּדוֹל (דב' ד,ח) וְיָמֵי גְּיוֹ גְּדוֹל (דב' וזח"ב לג,ב) אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל (דב' ד,ז) אוּלַּי הִנֵּסָה אֱלֹהִים (דב' תבוא כו"ז) וְלִתְחַתְּךָ
עֲלִיּוֹן. - אי הכי נפיש להו טובי בתי (ריבה עד ששה בתים)?! אלא: (דב' ד,ז) גְּיֵי מִיָּגוֹ גְּדוֹל (דב' ד,ח) וְיָמֵי גְּיוֹ גְּדוֹל דרמין להדרי - בחד
ביתא, (דב' וזח"ב לג,ב) אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל (דב' תבוא יז,א) וְיָמֵי כְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל בחד ביתא, אוּלַּי הִנֵּסָה אֱלֹהִים - בחד ביתא, (דב' תבוא כו"ז) וְלִתְחַתְּךָ
עֲלִיּוֹן - בחד ביתא (סה"כ ארבעה בתים), [בבלי ברכות ו, ב] וכולהו כתיבי באדרעיה (וכולם כתובים בבית של זרוע היד).

ישראל מאמירים את ה' ע"פ רש"י [בבלי ברכות ו,א] (דב' תבוא כו"ז) אַתְּ־הוּא הָאֱמֶרֶתְּ – לשון חשיבות ושבח,

(דב' תבוא כו"ז) וְהָיָה הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם – לשון חשיבות ושבח, וזה מתבטא בזוג התפילין של ה' מרי עלמא, שבכל תפילה (טוטפת) יש
ארבע קבוצות פסוקים (קבוצה זה פסוק אחד או יותר), המרומזות בתבנית הטעמים מונח רביעי של הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם בתפקיד שתי
פעמים ארבע.

לפי מהלך [בבלי ברכות ו,א] בתפילין של ה' יש ששה פסוקים המרומז במונח רביעי של הָאֱמֶרֶתְּ הַיּוֹם בתפקיד לפחות ארבע.
ועוד טעם גרשיים מעל מלת (דב' תבוא כו"ז) וְהָיָה מרמז במראית עין למדרש [בבלי ברכות ו,א] ותניא, רבי אליעזר הגדול אומר: אלו
תפילין שבראש. צ"ע האם המדרש הוא על פסוק שנבע ה' או על פסוק וראו כל עמי הארץ. אבל לפי מראית העין המקור עשוי
להיות ב- (דב' תבוא כו"ז) וְהָיָה

[חידושי הרשב"א בבלי ברכות ו,א] ולענין מה שאמרו הקדוש ברוך הוא מניח תפילין, פי' רב האי גאון ז"ל זה לשונו הכי פירשו
רבנן שהראה הקדוש ברוך הוא למשה קשר תפילין והנחת תפילין ולימדו במראית העין כדרך שלמדו מעשה המשכן ...